

ČESKOBRATRSKÁ
CÍRKEV
EVANGELICKÁ

ČESKÝ BRATR

TÉMA

SMRT A VZKŘÍŠENÍ TĚLA

- 8** Rozhovor s obřadnicí Kateřinou Grofovou – J. Hofmanová
- 18** A pomažou ho olejem – O. Macek
- 32** Podzim na Ukrajině – D. Ženatý
- 43** Rozhovor s muzikantem Jiřím Tichotou – M. Rejchrt

Česká biskupská konference a
Ekumenická rada církví v ČR zvou

TÝDEN MODLITEB ZA JEDNOTU KŘESŤANŮ

„Jedno tělo a jeden Duch, k jedné naději
jste byli povoláni.“ (Ef 4,4)

18.–25. ledna 2026

Více informací na: ekumenickarada.cz/tmzjk

TÉMA

- 7** Biblická úvaha – *M. Sabo*
- 8** Rozhovor s obřadnicí Kateřinou Grofovou – *J. Hofmanová*
- 12** V jakém těle povstaneme? – *O. Kolář*
- 14** Memento funeri – *R. Mazur*
- 15** Rozhovor s paliativní lékařkou Petrou Řeháčkovou – *M. Sabo*
- 18** A pomažou ho olejem – *O. Macek*
- 21** Otázka na tělo – *E. Karásková*

MOJE CÍRKEV

- 27** Podzimní celocírkevní konference – *J. Hofman, J. Zejfart*
- 29** Setkání kurátorů Chrudimského a Poličského seniorátu – *K. Vojkůvková*
- 30** Riga a Brusel ekumenicky (nikoli turisticky) – *P. Pokorný*
- 32** Podzim na Ukrajině – *D. Ženatý*
- 33** Neděle věčnosti v Boskovicích – *T. Trumpeš*
- 34** Slavnost světla prozářila smíchovský sbor – *K. Pacovský, P. Pijáček*
- 35** O Vetterovi – *M. Fendrych*
- 37** Josef Jančík z Bohemky – *D. Ženatý*

DIAKONIE

- 39** Říci si o pomoc hned – *A. Šůra*
- 41** Klub Pomněnka 360 – *P. Hladík*

SLOVO

- 43** Rozhovor s muzikologem a hudebníkem Jiřím Tichotou – *M. Rejchrt, A. Rozbořilová*
- 47** Povídka: Náměsíčník – *P. P. Payne*
- 49** Ježíš a mocnosti – *D. Ženatá*
- 51** Eman nově vydává dvě zajímavé knihy – *M. Sabo*
- 52** Kážeme Krista (?) – *J. Nečas*
- 53** Poslední slovo – *P. Pokorný*

ÚVODNÍK

Šťastné a veselé?

Milé čtenářky, milí čtenáři, otevíráte poslední číslo roku 2025 a s ním i závěrečné téma našeho celoročního cyklu, v němž jsme se věnovali vztahu těla a víry. Může působit trochu nepatříčně, že na prosinec, kterému dominuje radostné období Vánoc, připadlo právě tak temné téma jako „Smrt a vzkříšení těla“. Jenže k lidské tělesnosti pomíjivost zkrátka patří. A zároveň jako křesťané smíme mít naději, že to není konec. Proto se i v tomto čísle snažíme důraz klást především na příslib vzkříšení těla.

Lidské tělo, a tím i nevyhnutelnost smrti, na sebe vzal i Ježíš. Toto zrníčko zmaru je zaseto už v momentě jeho narození, které si právě o Vánocích připomínáme. Ježíšův život je nejen příběh radosti a naděje, ale také utrpení a smrti.

Všudypřítomné veselí a někdy až kýčovitě idylická „pohoda“, které na nás doráží třeba i v reklamách a obchodech, možná v některých z nás může vyvolávat pocit, že o Vánocích prostě šťastní a veselí být musíme. Jenže ne všichni mají sílu a třeba ani důvod k jásotu. Myslím teď na ty, kteří nedávno přišli o někoho ze svých blízkých a u štedrovečerního stolu zůstala prázdná židle. Na ty, pro něž je bolest ze ztráty tak silná, že Vánoce vůbec neslaví. Na ty, kteří jsou osamělí a nemají s kým Vánoce prožít. Na ty, kterým svátky překazila nemoc. Na ty, kteří nemají na sváteční náladu ani pomyšlení, protože se strachují o život. A také na ty, kteří sobě nebo svým dětem vánoční „radosti“ prostě nemohou dopřát.

Vánoce zkrátka nejsou vždy spojené s prožitkem radosti. Snad ale vždy mohou být ujištěním o naději. A tak chceme i my v tomto čísle kousek té naděje nabídnout.

Pokojné prožití svátků narození Páně a poželhaný vstup do nového roku přeje

Adéla Rozbořilová

Pavel Pokorný se stal předsedou Ekumenické rady církví

Novým předsedou Ekumenické rady církví v České republice (ERC) se stal synodní senior Českobratrské církve evangelické Pavel Pokorný. Zvolen byl na valném shromáždění ERC, které se konalo na půdě sboru Evangelické církve metodistické v Praze – Novém Městě.

„Je to pro mě velická odpovědnost a projev důvěry. I když mezi námi existuje různost a dohodnout se není vždy jednoduché, z vlastní zkušenosti vím, že naše církve se dokáží sejít v osobní otevřenosti, autenticitě a vzájemném přijetí. Mám naději, že tomu tak bude i nadále,“ uvedl Pavel Pokorný ke svému zvolení. Doplnil, že zvláště chce pečovat o rozvoj vztahů s Českou biskupskou konferencí.

nové předsednictvo ERC

V čele organizace sdružující 16 křesťanských církví a Federaci židovských obcí tak Pavel Pokorný vystřídá biskupa Slezské církve evangelické augsburského vyznání Tomáše Tyrlika, který ERC vedl od listopadu 2021. Svého zástupce v předsednictvu ERC měla Českobra-

trská církev evangelická naposledy v letech 2017–2021, kdy v jejím čele stál tehdejší synodní senior Daniel Ženatý.

Do nově zvoleného předsednictva ERC vedle Pokorného usednou také Bronislav Matulík, místopředseda Rady Církve bratrské, a biskup Luterské církve evangelické augsburského vyznání Ladislav Devečka. Jako náhradník byl zvolen biskup Apoštolské církve Martin Moldan. Funkční období předsednictva ERC je dvouleté.

O složení předsednictva rozhoduje valné shromáždění ERC, které je jejím nejvyšším orgánem. To se schází pravidelně každý rok a tvoří jej delegáti jednotlivých členských a pozorovatelských církví.

Valné shromáždění se věnovalo také situaci Pravoslavné církve v českých zemích a rozhodlo se ji dočasně pozastavit členství v ERC. Podrobnější informace jsou k dispozici na webu ekumenickarada.cz.

ARO

Červená středa připomněla pronásledované pro víru

Poslední středa církevního roku tradičně patří připomínce těch, kteří trpí pro svou víru či náboženské přesvědčení. V Česku proběhl 26. listopadu 2025 osmý ročník této mezinárodní iniciativy nazvané Červená středa (#RedWednesday). Symbolem akce je červené světlo zapálených svíček i nasvícených kostelů, modliteben, synagog a veřejných budov.

V pražském Karolinu se při této příležitosti uskutečnila konference o svobodě vyznání. Na ni navázala židovsko-křesťanská modlitba a průvod centrem metropole se svíčkami a zastaveními u chrámů a synagogy. Večer zakončil bene-

fiční koncert v kostele sv. Michala v Jirchářích – vítězka sbírky podpoří projekt svépomocných skupin v Indii.

„Na náboženské konflikty často reagujeme pocitem, že toho náboženství by mělo být jaksi méně, nebo snad aby radši nebylo vůbec. Náboženství skutečně může konflikty vyhrocovat, pokud vnímá druhé lidi jako ohrožující, ale může naopak konflikty mírnit, pokud dává člověku pevné zakotvení ve víře. Myslím tedy, že nikoli méně víry, ale více víry je nám třeba, totiž víry jako bytostné důvěry, pokory a velkorysosti,“ zdůraznil během své promluvy předseda Ekumenické rady církví a synodní senior ČCE Pavel Pokorný. Do kampaně se tradičně zapojují desítky institucí, farností a sborů po celém Česku. Aktivně se přidávají také některé farní sbory Českobratrské církve evangelické: nasvěcují své objekty červeným světlem, pořádají ekumenická setkání či modlitební ztišení.

Červená středa je součástí celosvětové kampaně s heslem „Společně za víru a svobodu“ a v České republice ji organizují Česká biskupská konference, Ekumenická rada církví v ČR a Federace židovských obcí.

Hof

Bohoslužba díkůvzdání připomněla 17. listopad

Svátek 17. listopadu, spojený v moderních dějinách zejména se sametovou revolucí, od níž v tomto roce uplynulo 36 let, i letos připomněla slavnostní Bohoslužba díkůvzdání v kostele sv. Martina ve zdi v Praze.

Bohoslužbu připravuje martinské grémium a již několikátým rokem je součástí programu Korzo národní, který organizuje iniciativa „Díky, že můžem“.

„Pro nás, kteří jsme vyrostli ve svobodných časech, je důležité připomenout nesamozřej-

most této skutečnosti a poděkovat Pánu Bohu i disidentům. Naše církev je plná osobností, které jednaly odvážně za totality, což vede k občanské angažovanosti a péči o svobodnou společnost i nás mladší,“ vysvětluje člen grémia Štěpán Esterle, co organizátory k pořádání této akce motivovalo.

Bohoslužbu každoročně vede kazatel (nebo kazatelka), který byl za minulého režimu součástí disentu. V minulosti se tak na kazatelně vystřídali např. Tomáš Bísek, Bohdan Pivoňka či Vojen Syrovátka. Letos organizátoři pozvali Zvonimíra Šorma, celocírkevního faráře pro duchovenskou službu, který byl přímým svědkem událostí v Praze v listopadu 1989.

Sametovou revoluci Šorm zmínil i ve svém kázání u Martina ve zdi. Zdůraznil přitom, že byla pouze jedním z milníků boje za svobodu. „17. listopad byl jistě skvělý už v tom, že z režimu totalitního a nesvobodného jsme začali přecházet do svobody a demokracie. Ale žít svobodně, udržet si svobodu – to je proces nekončící, to je na celý život, i na celé dějiny.“

Hudebně bohoslužbu kromě varhan doprovodila na kytaru a klavír také písničkářka Magdalena Fendrychová, známá pod uměleckým jménem Kvietah. Na hudebním poli na sebe upozornila letos v dubnu, kdy byla v soutěži Anděl zvolena vítězkou ankety Objev roku.

ARO

TÉMA: SMRT A VZKŘÍŠENÍ TĚLA

hned v začátku
se snaží
poslové smrti
herodesovi vojáci
umlčet život

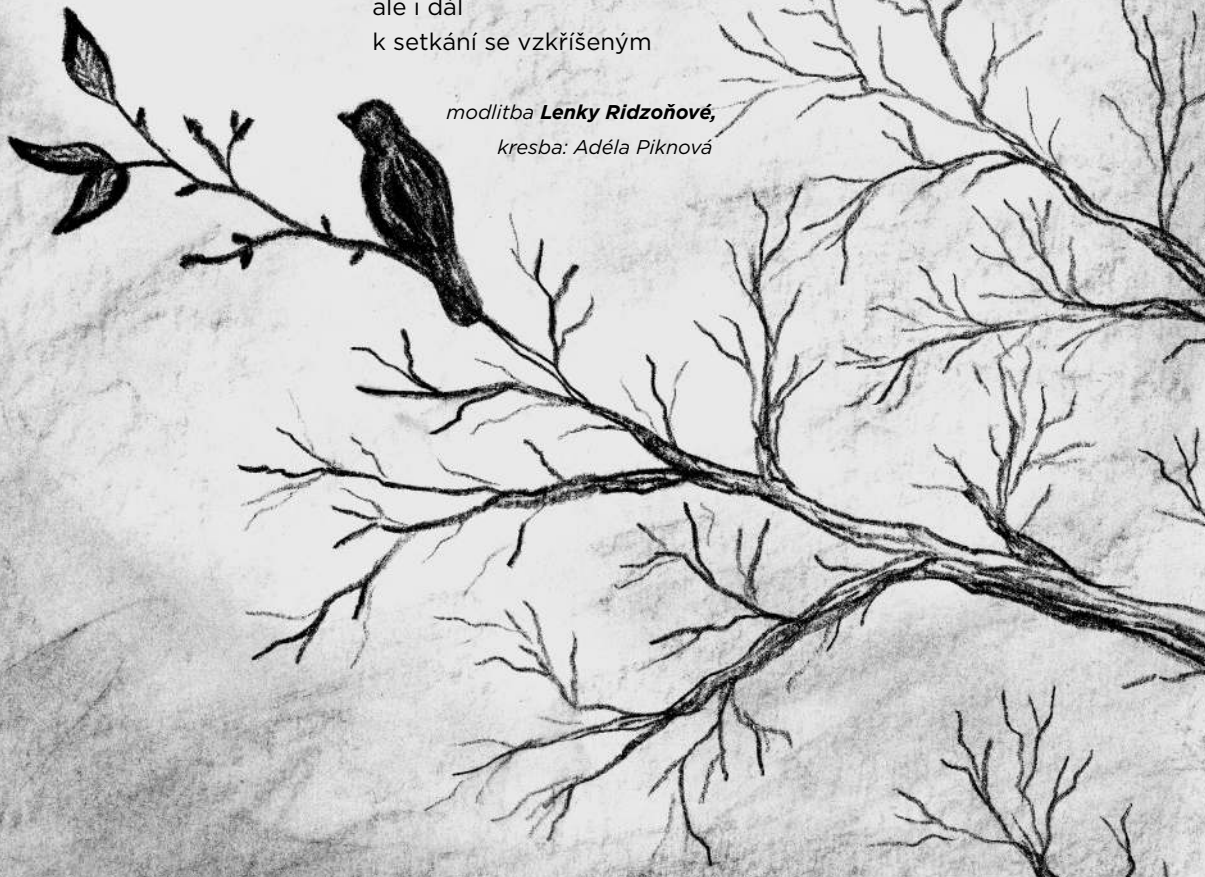
je slyšet pláč
z betlémských domů
a později
bude nad mrtvým synem
plakat i ježíšova matka

vánoce nesmazaly
realitu smrti
ale otevřely naději
že i v tom nejhorším
jsi bože s námi

děkuji za výhled
nejen
od jeslí ke hrobu
ale i dál
k setkání se vzkříšeným

modlitba **Lenky Ridzoňové,**

kresba: Adéla Píknová

Ani slza nazmar

Smiluj se nade mnou, Bože, neboť po mně šlape člověk... (Ž 56)

Nacházíme se *in medias res* tíživé situace. Davida chytili a uvěznili nepřatelští Pe-lištejci. Vyhledky byly docela mizivé. Válečná kořist se hodila jako páka k vyjednávání s nepřitelem, a když už kořist přestala být pákou, většinou následovala smrt. David své situaci rozumí. Den, ve kterém tento žalm sepisuje do svého deníku, nazývá oprávněně Dnem strachu. Autentická bolest a tíseň života se projeví v básni, ve které dává průchod svým emocím a svému přemýšlení: Co s touto situací? Jak s ní má David naložit?

Obrací se k Bohu. To mu dává v dané chvíli smysl. Vyznává Bohu svůj stesk, bezmoc, kterou prožívá. Vyznává svůj hněv na ty, kdo mu škodí a kdo usilují o jeho život. Není hanbou se bát. Není hanbou prožívat úzkost a děsivý vnitřní boj. Je naprosto legitimní prožívat beznaděj. Není výrazem nevěry, neodporuje víře, není morálním selháním. Copak bychom o Davidově víře nějak pochybovali? Nikoliv. Žalm, který David píše, sepisuje jako hluboce věřící člověk, zapisuje svůj stesk, svou tížnost Tomu, kdo jediný mu porozumí.

David měl nepřátele z masa a kostí. Dnes však víme, že to nejsou jediní možní nepřatelé. Vnitřního nepřitele si mnozí z nás pečlivě pěstujeme – sabotéra, který nám říká, že nejsme dost (a teď si doplňte: dobrý, štědrý, laskavý, pracovitý...). O svých skrytých bojích někdy mlčíme. Je dobré k druhému přistoupit s tímž porozuměním a empatií: kdo ví, s čím ten člověk vedle mne zápasí. Každý člověk má právo na svůj boj. Je však lepší, myslím, v tom boji nebýt sám.

Líbí se mi představa, kterou David v textu popisuje: Bůh, který si o mém životě dělá deníček, Bůh, který mé slzy sbírá do koženého měchu, do lahvičky. Nevím, jak to máte s pláčem. Mně přijde terapeutický. Své slzy však dlouho potlačuji, než jim dám konečně průchod. Když tečou, pa-

dají dolů. Slaná voda, že? Proč by to měl Bůh sbírat do nádrže jako dešťovku... Kolik toho člověk propláče během života? Litr? Deset litrů, padesát? Víc? Představuji si Hospodina, jak sedí vedle plačícího a pečlivě sbírá jeho slzy, aby se nerozkutálely jen tak do prázdna. Ani slza nazmar! Všechny Pán Bůh počítá a zaznamenává, protože jsou důležité – svědčí o poctivém prožitku, o zápasu, který byl pravdivý. Je v tom intimita a péče.

Nejsme milováni navzdory naší slabosti, uplakanosti, neschopnosti si dát vlastními silami život do pořádku. Nejsme milováni navzdory své slabosti, nýbrž jsme milováni uprostřed ní. V takového Boha věřit chci.

David do svého deníku psal o Dnu strachu, avšak jeho modlitební zápas ho vede k vyznání víry: Ano, bojím se – avšak doufám v Boha, a proto se nebojím. To je obrat o 180 stupňů. A zároveň myslím, že je to naše lidská zkušenost. Bát se přece neznamená nevěřit. Bojím se, věřím, a právě v té důvěře v Boží moc se můj strach vytrácí. David troufale vyznává: Co mi může udělat člověk! Zní to bláhově, neboť víme až moc dobře, jak člověk člověku dokáže ublížit. David však není blázen, který by si neuvědomoval reálné riziko situace válečného vězně. A právě uprostřed oné situace, kde je naprosto zřejmé, co všechno mu hrozí a jak šeredně mohou věci dopadnout, vyznává, že nic z toho, co udělá člověk, nemá navrch před Božím rozhodnutím milovat až za hrob. Je to drsné vyznání víry, které jde opravdu na dřev. David je přesvědčen, že cokoliv by se mu stalo, Bůh ho z jisté smrti vysvobodí a přivede ho do věčné Boží přítomnosti, aby dál chodil ve světle živých. Boží milost totiž nic, co člověk udělá, nedokáže zaskočit ani překvapit. Boží milost unese vše.

Martin Sabo

Najít odvahu postarat se o tělo zemřelého

Rozhovor o doprovázení pozůstalých i zemřelých

Mluvit o smrti a o událostech, které souvisí s péčí o zemřelého, není pro mnohé z nás snadné. Přitom právě vědomá příprava a vzájemná pozornost nám může velmi pomoci tyto náročné životní situace společně dobře prožít. Velkou zkušenost s tím má Kateřina Grofová, která poskytuje poradenství pro blízké umírajících a pozůstalé a spolu s nimi také připravuje a vede pohřební obřady.

Jakým způsobem jste se od studia speciální pedagogiky dostala až k doprovázení umírajících a pozůstalých?

Ty největší životní změny si většinou neplánujeme, jsou nám poslány do života. Během vysokoškolského studia logopedie a surdopedie mi zemřela prababička. Byla jsem poslední, kdo ji v nemocnici navštívil. Když jsem za ní přišla, nemohla jsem ji ani poznat, tak moc se ve svých posledních dnech změnila. Cítila jsem naprostou bezmoc a na nějaké úrovni i šok. Bylo to moje první setkání s umírajícím člověkem v životě. Na moje slova nereagovala, působila dojmem, jako by už byla tak trochu na cestě na druhý břeh. Nechtěla jsem, aby mě viděla paralyzovanou, a tak jsem odešla. Prababička ten den zemřela.

Moje vlastní bezmoc, šok a také skutečnost, že jsem už neměla další možnost za ní jít a zkusit zůstat, přehodily výhybkou v mém životě a začaly fascinující cestu, která trvá dodnes. Začala jsem chodit do hospice jako dobrovolnice a učila se zůstat, i když nevím, vnímat jemné

signály, být a cítit, spíš než jen myslet. Na univerzitě jsem požádala o udělení výjimky, abych mohla napsat diplomovou práci na téma doprovázení umírajících a výjimku jsem dostala.

Kateřina Grofová

Následovaly roky intenzivní praxe v meditaci, život v klášteře, cesty a setkání, učení a zkušenosti až tam, kde jsem dnes. Už jako šestnáctiletá jsem toužila být ve službě něčeho, co nás přesahuje, jen jsem netušila, jak by se to mohlo stát. Stalo se to tak, že bych to sama nebyla nikdy schopna takto naplánovat. Díky bohu.

Co pro vás bylo zásadním objevem nebo nasměrováním?

Když jsem se účastnila ceremonií s přírodními medicínami, tak jsem měla pocit, že mi zpřístupnily něco, co mi dosud zůstávalo skryté, a až

nyní to hluboce ovlivnilo můj život. Ale potom jsem si uvědomila, že by to nebylo spravedlivé a nebyla by to pravda. Ano, prožitky a vhledy spojené s těmito ceremoniemi mi skutečně změnily život a přinesly hluboký pokoj, důvěru, pocit propojené sounáležitosti a také jasnost v tom začít službu nabízet lidem. Ale to se mohlo stát právě pro to všechno, co ceremoniím předcházelo. Proto, když se mě někdo ptá na radu, jakou cestou jít, pokud chtějí nabízet podobnou službu jako já, odpovídám: udržujte ve svém srdci živý záměr být užiteční a nechte, ať se ten záměr realizuje svým vlastním, jedinečným způsobem. Nikoho nenapodobujte. Není jedna cesta.

Ve své práci mluvíte o vědomém přístupu k závěru života. Co si pod tím můžeme představit?

Kdykoliv k něčemu přivádíme svou pozornost a uvědomujeme si, co se děje, co děláme a proč to děláme, a jaké to má důsledky, tak jsme „vědomí“.

Pokud to vztáhnou k závěru života, pak je to uvědomování si mého vztahu ke smrtelnosti vlastní a svých blízkých. Žijeme v době, kdy těmto otázkám, vzorcům a postojům potřebujeme dávat svou pozornost záměrně. Smrt pro nás není přirozenou součástí života tak, jak bývala ještě před 100 lety, je nám skrytá. Je v nevědomí. Proto ji potřebujeme přivádět do našeho vědomí individuálního i kolektivního. Potřebujeme si klást otázky. Nechat k sobě přicházet odpovědi. A na základě nich upravit naše jednání a naše vztahy. Možná sepíšeme závěť, aby naši potomci nemuseli řešit něco, co jsme měli řešit my. Možná budeme průběžně udržovat své věci přehledné a jasné, aby tady po nás nezůstal chaos. Možná změníme priority ve vztahu k lidem a k práci. Možná se v našem životě objeví zcela nová úroveň vděčnosti a pokory. Možná ve chvíli, kdy bude někdo z našich blízkých nebo my sami umírat, tak budeme o něco více schopni zůstat, neutíkat a nechat se vést, nepřekážet, nechat se dotknout a být proměněni.

Na kurzu spolku Ke Kořenům jste hovořila o péči o tělo umírajícího a zemřelého, to je možná pro řadu lidí velká neznámá. Zatímco péče o nemocné a umírající lidi je už přece jen trochu v našem povědomí, tak zacházení s tělem po smrti asi nejčastěji přebírá pohřební služba. Máte zkušenost s tím, že se lidé spíš ostýchají, nebo se chtějí do péče o zemřelého zapojit?

Mám pocit, že se vynořujeme z doby, kdy jsme téměř vše ponechávali na „těch, kteří vědí“ proti „nám, kteří nevíme“. Z doby určité bezmoci a odevzdanosti do doby většího zplnomocnění a důvěry v naši základní lidskou schopnost se o své zemřelé postarat. Mám pocit, že se to děje i díky stále větší osvětě a obecně větší přítomnosti tématu ve veřejném prostoru. Stále více lidí má zkušenost, že pokud najdeme odvahu se o tělo zemřelého postarat, tak to bude mít vliv i na naše loučení a truchlení, a také na náš vztah ke smrti. Nebudeme jen pasivními, bezmocnými diváky, ale budeme to aktivně žít a může nás to proměnit.

Jaké jsou v našem českém prostředí možnosti „udělat věci jinak“ než ponechat vše na pohřební službě?

V našem českém prostředí máme možností celkem dost, jen o tom spousta lidí neví. Například často nevědí, že nemusejí spěchat s tím, aby pohřební služba přijela co nejdříve. Sami sebe tak připraví o velmi vzácný čas, který nelze vrátit zpět. Zákonem není přesně stanoveno, jak dlouho můžeme mít doma tělo zemřelého. Pohřební službu si musíme vybrat do 96 hodin, což jsou 3 dny. Existují chladič podložky, které umožní ponechat tělo zemřelého doma, aby se lidé mohli přijít rozloučit. Zemřelého můžeme svépomocí omýt, není zapotřebí důkladná koupel, jen drobná očista. Můžeme ho potřít vonnými oleji, můžeme tělo (nahé nebo oblečené) zabalit do plátna, poslouží běžné prostěradlo položené na úhlopříčku. Můžeme dokonce požádat pohřební službu, aby zabalené tělo už ►

nerozbalovala. Když pohřební služba přijede, můžeme svého zemřelého položit do rakve sami. Stejně tak během pohřbu můžeme nést rakev, nebo někde dokonce i spolu s hrobníkem (vy)kopat hrob.

Kateřina Grofová působí ve vlastní iniciativě Na konci dechu (nakoncidechu.cz) a je také čestnou členkou a lektorkou ve spolku Ke kořenům, který se věnuje vzdělávání obřadníků a obřadnic a přírodnímu pohřebnictví. Vystudovala speciální pedagogiku, diplomovou práci psala na téma doprovázení umírajících. Zkušenosti v doprovázení získávala například v Hospici sv. Josefa v Rajhradě a v zenovém hospici v Severní Americe. Velkým milníkem na její cestě a vztahu ke smrti byly také ceremonie s medicínami přírodních národů. Více než 20 let je zásadní součástí jejího života meditace v tradici zenového a tibetského buddhismu.

Jaký dobrý způsob doprovázení a loučení radíte lidem, kteří se starají o umírajícího v domácím prostředí?

Nespěchejte. Dopřejte si čas. I když jste věděli, že váš blízký umírá, potřebujete čas a prostor, abyste mohli vstřebat, že se to skutečně stalo. Nebuďte na to sami. Nebojte se říct si o pomoc. Když si řeknete o pomoc, je to služba nejen pro vás, ale i pro ty druhé. Neochudíte tak jeden druhého o nesmírně důležitou zkušenost. Zvládnout všechno sám/sama není moudré nejen vůči sobě, ale i vůči druhým. Proto co můžete, v rámci svých fyzických i psychických sil, udělejte spolu. Vše, co není uděláno za vás, ale co uděláte vy, se může stát vaší moudrostí a dovedností. A co se týká loučení, je to proces, který často vztahujeme k samotnému obřadu, ale loučit se můžeme a potřebujeme i v čase mezi úmrtím a obřadem. A popravdě, loučíme se svým

způsobem už před úmrtím, říká se tomu anticipovaný zármutek. Problém je, že často po smrti blízkého své emoce zastavíme a čekáme na obřad (který někdy dokonce vůbec neproběhne). Ale obřad je až vyvrcholením, odevzdáním zemřelého, je důležité uvědomit si, že i přípravy obřadu jsou loučením. Aby to tak mohlo být, potřebujeme zapojit tělo, smysly, nechat vyvstávat vzpomínky, vyprávět příběhy... Je to speciální čas v meziprostoru. Jako bychom toho umírajícího vyprovázeli na břeh, ze kterého víme, že odpluje jen on, bez nás. My tu zůstaneme a vrátíme se zpět k životu. Po celý čas, než staneme na tom břehu, na místě rozloučení, mu můžeme ještě něco říct, omluvit se, poděkovat, popřát... a pak (na obřadu, ideálně s pohřbením) ho propustit. Odevzdat. Tato metafora je pro mnoho lidí velmi srozumitelná a léčivá. Přála bych si, abychom měli na ten bezprostřední čas po úmrtí blízkého třeba sedm dní volna ze zákona, což bývá obvyklý čas od úmrtí k pohřbu.

Setkáváte se s prosbou o doprovázení spíš ze strany lidí, kteří nejsou ukotveni v žádné víře a tradici, nebo s žádostmi lidí, kteří praktikují nějaké náboženství?

Většina lidí, kteří se na mě obrací, jsou lidé, kteří v „něco“ věří, ale nejsou aktivně v církvi nebo nějaké duchovní tradici. Jsou to lidé, kteří prostě touží po lidskosti, soucitu jako naší vrozené podstatě a potřebě.

Zabývala jste se i studiem rituálů přírodních národů. Nalezla jste v nich nějaký silný motiv, který se vám zdá nosný pro dnešního (a zejména českého) člověka?

Ano. Je to jejich žitá zkušenost, že smrtí život nekončí. Že to, co je zdánlivě odděleno v lidském těle, se spojí po smrti ve fascinujícím předivu tohoto vesmíru, ze kterého se jako lidé rodíme (stejně jako vše živé). S tímto konkrétním motivem jsem se setkala v různých duchovních směrech. „Jsme ze stejného těsta (naše podstata je stejná), jen vykrojeni různými vykrajova-

vátky (různá těla).“ (Zenový mistr Seung Sahn) „Jsme jako vzduch v balónku, který je oddělený od vzduchu kolem. Smrt je jako když balónek praskne, a vzduch se stane jedním.“ (Zenith Virago) „Vše je jedním, jedno je vším.“ (starořečtí myslitelé) „Duše je jiskra Božího světla, která se vrací ke svému zdroji, jakmile svíce

jako přednášející na konferenci TED

těla zhasne.“ (Kabala) „Neboť v něm žijeme, pohybujeme se a jsme.“ (Sk 17,28) „Stejně jako je vlna neoddelitelná od oceánu, je duše nedílnou součástí ‚Tao‘, univerzálního ‚proudu‘, který udržuje vesmír v rovnováze a uspořádání.“ (Tao) S tím rezonuje i moje zkušenost se zážitky změněného stavu vědomí. Velmi snadno se identifikujeme se svým tělem, se svou zkušeností v těle oddělenou od ostatních, se svým „egem“. A se smrtí přichází úplný konec toho, co nebo kdo jsme. To nás děsí. Vyrůstáme v kultuře, která izolovala myšlení od citění, jemnocitu, intuice, namísto aby toto spojení kultivovala. A tak podle mě je největším uměním být ve spojení s tím „velkým, všeobjímajícím“ a přitom dobře nakládat s životem v těle.

Křesťanské obřady v sobě nesou hlubokou symboliku, rámec, který uvádí život do souvislostí stvoření i záchrany.

Pro řadu lidí je sice dnes možná těžko srozumitelný, ale některé symboly jsou univerzální. Pracujete s nimi nějak? Jak na to lidé reagují?

Ano, pracuji. Snažím se používat jazyk, obrazy, které jsou univerzální. Srozumitelné pro lidi napříč spirituálními cestami. Slova a obrazy, které jim připomenou, že jsme mnohem víc než jen toto tělo, naše myšlenky a to, co vidíme očima. Vyhýbám se však tvrzením, že něco nějak s určitostí je. Jdu spíše cestou nabídky, nebojím se slova „možná“. Aby si v tom každý mohl najít své místo, aniž bych umenšovala to, co se snažím přinést.

Proměnil se v něčem váš přístup během doby, kdy se provázením zabýváte? Opustila jste něco, nebo naopak začala dělat jinak?

Ta změna přišla určitě ruku v ruce i s mým věkem. Příští rok mi bude 50 let. Ta změna uvnitř je hluboká. Těžko představitelná dopředu. Ve spojení s tím, co jsem na cestě doprovázení potkala a zažila, jsem klidnější, trpělivější, cítím hlubokou, neochvějnou důvěru. Důvěru v člověka, když se neodpojí. Důvěru v to, že život si vždycky, vždycky najde cestu. A to se propisuje do slov, kterých je méně, ale působí silněji. Obecně už nepotřebuji dosahovat velkých věcí, jako když je člověk mladý. Raduji se z každého, komu mé provázení pomohlo. A nechávám skrze sebe přicházet to, co je potřebné a užitečné. Někdy je to projekt, někdy je to ztišení v ústraní.

Kdybyste měla shrnout, co je pro vás osobně ve vaší službě nejdůležitější, co by to bylo?

Láska, pravdivost a z nich vyvěrající odvaha. Udržovat spojení s tím, co nás přesahuje a čeho jsme součástí, aby to skrze nás mohlo působit.

připravila Jana Hofmanová, foto: archiv respondentky

V jakém těle povstaneme?

Vzkříšení těla se stalo jedním z nejvýraznějších rysů křesťanské víry

Těšíte se na vzkříšení těla? Asi záleží na tom, v jakém těle budeme vzkříšeni. Pokud bychom měli vstát z mrtvých ve stejném těle, v jakém jsme umírali, většina z nás by to odmítla. Představa, že budeme na věčnosti mít různé choroby, které nás za života trýznily, případně se budeme trmácet s různými postiženími a tělesnými vadami, které nás omezovaly, anebo budeme prostě staří, slabí a opotřebovaní, není příliš lákavá.

Není divu, že v mnohých náboženských a duchovních tradicích se s myšlenkou vzkříšení těla vůbec nesetkáváme. Významná část řecké filozofie považovala tělo za vězení či přímo hrob duše. Podle Platóna patří tělo k nižšímu smyslovému světu, zotročuje duši žádostmi a brání jí v poznání pravdy. V takové perspektivě je smrt vnímána jako vysvobození, na které se člověk má těšit a připravovat. Vzkříšení těla se nemohlo jevit jinak než jako zcela absurdní věc, kterou si žádný rozumný člověk nemůže přát.

Když křesťanství vstoupilo do helénského světa, muselo s myšlenkou vzkříšení nutně narazit. Výmluvný doklad o tom nalézáme už v Novém zákoně, kde se popisuje setkání apoštola Pavla s místními vzdělanci na athénském Areopagu. Pavel se svým posluchačům upřímně snaží přiblížit křesťanskou víru pomocí pojmů a myšlenek řecké filozofie, avšak v okamžiku, kdy zmíní Ježíšovo vzkříšení, dočká se jen výsměchu a odmítnutí (Sk 17,32).

Tentýž a přece jiný

Ježíšovo vzkříšení bylo od počátku vnímáno nikoli jako izolovaná, kuriózní událost v dějinách, ale jako počátek nového věku. Apoštol Pavel

rozpracoval myšlenku, že kdo je ve víře spojen s Kristem, bude mít podíl také na jeho vzkříšení (Ř 6,3–5). Kristus je tedy první ze vzkříšených, ostatní budou na konci tohoto věku následovat.

Vzkříšení v sobě obsahuje moment kontinuity a diskontinuity, jak to dokládají také novozákonní popisy setkání s Ježíšem. Ježíš je tentýž a přece jiný, není pokaždé ihned rozpoznán. Je vzkříšen spolu s tělem, které vypadá jako skutečné a nese dokonce stopy po jeho mučení, ale současně je jeho tělesnost jiná než naše, protože může například procházet zavřenými dveřmi. Pavel tento paradox vyjadřuje spojením „duchovní tělo“, tedy tělo proměněné Duchem svatým (1Kor 15,44).

Právě vzkříšení těla (a nevídané zhodnocení hmoty) se stalo jedním z nejvýraznějších rysů křesťanské víry. Tělo nezbytně patří k člověku, konstituuje lidské vztahy, propojuje člověka s okolním světem. Proto vzkříšení zahrnuje obnovení také všech těchto vztahů. Proti spiritualizujícím proudům tehdejšího světa musela křesťanská teologie vždy znovu obhajovat právě tělesnost věčného života.

Oficiální dokumenty církve z prvních křesťanských století opakovaně zdůrazňují, že na konci času povstane z mrtvých totéž tělo, které nyní máme. Současně bylo zapotřebí upřesnit, že vzkříšené tělo bude mít jinou podobu. V dějinách teologie najdeme celou plejádu představ o tom, v čem bude obnovené tělo odlišné. Protože nám o tom Bible nic konkrétního neříká, bylo nutné se uchýlit ke spekulacím. Vzkříšené tělo je prý sice tělesné, ale zároveň oslavené, tedy neporušitelné. Vzkříšený člověk bude mít ideální věk (občas se uvádí 30 let), nebude mít žádné vady či nemoci. Pohlaví bude zachováno,

Léon Bonnat: Vzkříšení Lazara (1857)

ale nebude už sloužit ke svému původnímu účelu, tedy k rozmnožování.

Samostatnou otázkou bylo, do jaké míry bude vzkříšené tělo navazovat na zbytky těla pozemského. Opět můžeme sledovat celou řadu řešení. Někteří teologové upozorňovali na to, že vzkříšení nemůže obejít tělesné ostatky člověka, zejména jedná-li se o uctívané ostatky svatých. Pro jiné byla zase postačujícím nositelem identity člověka jeho nesmrtelná duše jako forma těla, podle které bude tělo nově zrekonstruováno. Řečeno dnešním slovníkem: hardware se mění, software zůstává uchován. Teologie se nevyhýbala ani bizarním problémům, jako například co se stane s lidským tělem, které bylo pozřeno nějakým zvířetem. Při současném stavu vědeckého poznání je představa, že bude vzkříšené tělo znovu poskládáno z týchž atomů, které kdysi za pozemského života mělo, těžko schůdná, uvědomíme-li si, že tyto atomy byly během celého trvání vesmíru součástí identity nesčetného množství tvorů a věcí.

Nenarušené společenství s Bohem a bližními

Jakkoli pochopitelná je naše zvědavost ohledně podoby vzkříšeného těla, neměla by nás odvést od toho, co je jádrem naší posmrtné naděje. Zatímco o vzhledu a funkcích obnoveného těla Bible mlčí, naopak zřetelně očekává, že věčný život bude zbavený všeho utrpení a smrti, jak zaznívá již v jednom z prvních dokladů víry ve vzkříšení (Iz 25,8). Stejně tak nebude v Božím království místo pro lidský hřích a jeho různé projevy. Podstatné není, jak naše tělo bude vypadat, ale spíš co bude prožívat – a v tom je biblická zvěst jednoznačná: bude to radost v ničím nenarušeném společenství s Bohem a ostatními lidmi.

Současná teologie se také zamýšlí nad tím, zda a jak může být u Boha uchován nejen člověk sám, ale také jeho celý životní příběh. Zatímco v pozemském životě zakoušíme čas jako plynutí pomíjivých okamžiků, které naši existenci nemilosrdně trhají na kousíčky, vzkříšení znamená vstup do nové dimenze bytí, která již uplývají- ►

cím časem nebude ohrožena. Záměrně se vyhýbám slovu „věčná“, protože skutečně věčný, tedy nadřazený času, může být jen Bůh. Opět tu narážíme na hranici naší představivosti. Jak může být člověk obnoven do této nové, doposud nevidané celistvosti? To jistě nevíme. Avšak tato myšlenka má zásadní dopad na to, jak budeme vnímat naši přítomnost. Bude-li každý okamžik našeho života nějakým způsobem „vzkříšen“, pak to znamená, že má před Bohem svou váhu a není jen čímsi prchavým a nepodstatným, co se beztak propadá do nicoty. Naopak: i ten nejmenší čin lásky, který jsme vykonali, bude mít své místo v Božím království.

Vzkříšení z mrtvých je v Bibli zasazeno do širší vize nové země a nového nebe. Stejným směrem míří také očekávání Božího království

či nebeského Jeruzaléma. Přímo se vnučuje otázka, jaké místo v budoucím věku bude mít mimolidské stvoření. Je příroda pouhou kulisou pro lidské divadlo, která po jeho skončení může být definitivně odstraněna? To by znamenalo, že svět obklopující člověka nemá svůj poslední cíl, přesněji řečeno že tento cíl spočívá pouze v tom, aby pro člověka tvořil sice velkolepé, ale pouze přechodné bydliště, které nebeský občan už může klidně postrádat. Chápeme-li ale vzkříšení nejen jako obnovu člověka samotného, ale také jeho vztahů, pak bychom měli do horizontu Boží obnovy zahrnout také přírodu, s níž je člověk nerozlučně propojen. Otázku, jak si to můžeme představit, ale opět musíme pokorně ponechat stranou.

Ondřej Kolář, foto: en.wikipedia.org

PRAKTICKÉ OTÁZKY

Memento funeri

Vyjádření přání ohledně vlastního pohřbu může blízkým ulehčit náročné chvíle

Naše lidské životy mají zřejmě jen jedinou společnou jistotu. Směřují ke svému konci, k smrti. Filozofické a teologické heslo „memento mori“ („pamatuj na smrt“) získalo svůj významný ohlas i v křesťanském myšlení a praxi. Obvykle připomínalo nadcházející Boží poslední soud a upozorňovalo na marnost, pomíjivost a prázdnotu mnohých pozemských potěšení.

Rád bych ho obměnil pro jednu konkrétní souvislost. Jako evangelický farář, který pravidelně koná pohřební bohoslužby a rozloučení, chci upozornit na praktické otázky kolem našich vlastních pohřbů. Především příslušníky starších generací, mezi které se jako padesátník už

taky počítám. Memento funeri. Pamatuj na pohřeb.

Když zemřeme, ať už náhle nebo po delší nemoci, bude to pro naše nejbližší bolestivé a nesnadné. Rituál pohřebního nebo vzpomínkového rozloučení je v tomto kontextu výjimečně důležitý. Nepřipravme o něj své blízké přáním, že se žádný obřad nemá konat. Naopak. Sdělme jim, kde a jakou formou bychom si přáli, aby uspořádali náš pohřeb. Naši blízcí se s námi totiž zřejmě budou chtít rozloučit nejen s ohledem na sebe, ale i s ohledem na naše vlastní životní směřování a hodnoty.

Na co myslet?

Chceme-li, aby naše ostatky byly uloženy na konkrétním místě, měli bychom uvážit nejen své vlastní přání, ale i hledisko našich blízkých.

Pokud se domníváme, že na nás budou chtít vzpomínat u našeho hrobu, měli bychom na to myslet nebo to s nimi prohodit.

U dalších záležitostí bych si naopak dovolil doporučit, abychom je svým blízkým navrhli podle svých preferencí. Můžete jim předat kontakt na faráře, kterého byste si přáli jako „svého“ pohřebního faráře. Vyjádřit přání, kde se mají pohřební či vzpomínkové bohoslužby konat, možná i jakou mají mít formu, kdo by na nich mohl promluvit. Vybrat svůj oblíbený biblický či křesťanský citát na parte nebo jako text kázání. Navrhnout oblíbené písně, které bychom si přáli, aby při rozloučení zazněly.

Naši životní partneři by měli vědět, jak o této věci smýšlíme. Pokud je nemáme, lze to shrnout

do několika bodů a ty předat zvolenému faráři a nejbližším příbuzným. Nejpozději v těžkých chvílích přípravy rozloučení to téměř jistě ocení jako statečné a laskavé gesto, které se jim stane moudrým ukazatelem.

Pokud žijeme bez partnera a je to v našich možnostech, je možné už předem na rozloučení vyčlenit částku z našich prostředků a svěřit ji důvěryhodné blízké osobě. V případě, že tak nechceme nebo nemůžeme učinit, náklady na pohřeb se budou hradit z naší pozůstalosti.

Vzpomínka a svědectví o naději

Každý lidský život, i ten náš, odráží Boží obraz. Nechává za sebou stopu v příbězích blízkých. Je důležitý, jedinečný a vzácný. Rozloučení se může stát vzpomínkou, při které se mísí vděčnost za společnou cestu i pláč nad ztrátou milovaného. A rovněž svědectvím o naději, kterou máme jako křesťané i přes hranice našich současných existencí. Ježíš přece říká právě tváří v tvář smrti svého blízkého přítele Lazara: Já jsem vzkříšení i život. Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít. (J 11,25)

Roman Mazur, foto: ARo

ROZHOVOR S PALIATIVNÍ LÉKAŘKOU PETROU ŘEHÁČKOVOU

Na konci cesty

Jak lékaři pomáhají pacientům a jejich rodinám zvládnout závěr života komfortně a s důstojností

Petra Řeháčková pracuje jako paliatr v kamenném a mobilním hospici sv. Štěpána v Litoměřicích a jako praktická lékařka v Praze. Je ambasadorkou projektu Paliativní praktici, který se snaží o rozvoj paliativní péče v ordinacích praktických lékařů. Jako aktivní evangelička je členkou sboru v Praze-Strašnicích. Je vdaná a má tři děti.

Slovo „hospic“ může lidem evokovat potemnělé poslední odkladiště před samotnou smrtí. Je zřetelné, že cílem pobytu v hospici nebude již léčení, nýbrž zajištění komfortu a kvality života. Jak bys definovala, o co tobě jako paliativní lékařce v hospicu primárně jde?

Nad tím průměrem se musím trochu usmát, hospic opravdu není pochmurné odkladiště. Hospicová péče může být poskytována pacientům v kamenném hospici, v nemocnici na paliativních lůžkách anebo přímo u pacienta doma – to je tzv. mobilní hospicová péče, při které pacient zůstává doma a my jako hospicový tým za ním dojíždíme domů, kdykoli je to potřeba, přičemž rozsah poskytované péče je stejný. Někdy pacientům v nadsázce říkáme, že přivezeme nemocnici k nim domů. A domov je přece místo, kde je nám nejlépe, kde máme svoje nejbližší a kde se cítíme nejvíce v bezpečí. V kamenném hospici se snažíme, aby si pacienti to svoje „doma“ mohli přinést k nám, do jednoho z našich pokojů. Mohou si k nám přinést vlastní peřiny, obrázky, knížky, na pokoji ubytujeme jejich životního partnera nebo blízkého přítele a třeba i domácího mazlíčka.

Petra Řeháčková

V hospici už víme – personál i pacient –, že čas, který spolu strávíme, pravděpodobně nebude dlouhý. Naším úkolem je tento vzácný čas naplnit co nejvíce životem. Někdo se touží setkat se svým blízkým, kterého léta neviděl, někdo chce ještě jednou navštívit svoji chalupu. Mým úkolem je zařídit, aby nemoc svými příznaky pacienta co nejméně obtěžovala, aby mohl závěr života prožít co nejvíce naplno nebo

co nejvíce podle svých přání. Vzpomínám na svého pacienta, vášnivého rybáře, který si přál svůj život dožít u řeky s rybářským prutem v ruce. A povedlo se. Rodina vřdycky ráno odnesla pacienta k řece, nachystali prut a kafe do termosky a návštěvy našeho mobilního hospicového týmu se odehrávaly v bahně na břehu Labe. Tento pacient chytal ryby ještě tři dny před svojí smrtí.

Kdybys měla popsat svou filozofii ohledně používání prostředků k udržení života, jako jsou ventilátory, sondy pro umělou výživu nebo agresivní léky, když se pacient blíží ke konci života...

Mojí filozofií jsou čtyři základní principy v lékařské etice, takové desatero pro lékaře. Těmi se se řídím, když přistupuji k paliativnímu pacientovi: 1) princip autonomie – respektování svobodné vůle pacienta – opak k paternalistickému přístupu; 2) princip beneficence – tedy měli bychom se snažit pacientovi prospět; 3) a zároveň non-maleficence – tedy neškodit (což může znít samozřejmě, ale pokud někdy váhám, zda léčbu umírajícímu pacientovi podat nebo nepodat, je tohle *primum nihil nocere* velmi důležité); 4) spravedlnost – čili stejná dostupnost lékařské péče pro všechny. Autonomie pacienta je pro mě při plánování budoucí péče naprosto zásadním principem. Jako lékař dělám pacientovi průvodce – společně se podíváme na různé varianty možné další péče, probereme si jejich výhody a nevýhody. Pacient mi poví, co je důležité pro něj, jaký postup vidí jako přijatelný a jaký by si naopak v žádném případě nepřál. Já mu na oplátku vysvětlím, jaké druhy léčby by pro něj připadaly v úvahu. Popíšeme si různé scénáře, jak bude pacientův život vypadat, když zvolí tuhle nebo jinou cestu. Konečné rozhodnutí je na pacientovi. Co pacient, to jiný příběh. Pokud jde o podávání chemoterapie, s cílem prodloužit život o pár týdnů nebo měsíců – jinak se bude rozhodovat osmdesátiletá dáma, pro kterou je nejdůležitější dožít v maximálním komfortu na své zahrádce, jinak mladá maminka

dvou dětí, pro kterou je každý měsíc života navíc nesmírně cenný, i za cenu fyzického strádání...

Dospět společně s pacientem a rodinou k rozhodnutí ukončit léčbu anebo s ní ani nezačít, i když by mohla uměle prodloužit život, nebývá zřejmě snadné. Co ti v daných rozhovorech pomáhá?

Je pravda, že tyto rozhovory jsou někdy náročné pro obě strany, ale jsem přesvědčená, že největší strach je tam, kde je nejistota. Proto po rozhovoru, po kterém nezůstávají nezodpovězené otázky, ve kterém přišlo ujištění, že pacient na svou těžkou situaci nikdy nezůstane sám, často přichází klid a určitá forma úlevy.

Jednou z možností, jak se na blížící se konec připravit, je prostřednictvím „dříve vysloveného přání“. Co by mělo být obsahem tohoto dokumentu? Nakolik je závazný pro členy rodiny a ošetrovatelského týmu?

Dříve vyslovené přání (DVP) je právní dokument, kterým pacient vyjadřuje do budoucna svou vůli ohledně toho, jakou lékařskou péči si bude nebo nebude přát v době, kdy o sobě již nebude schopen sám rozhodovat. Tento dokument by měl vzniknout ve spolupráci s lékařem. Měl by obsahovat výčet konkrétních lékařských opatření a pacientovo vyjádření, zda a za jakých podmínek si je přeje nebo nepřeje uplatnit – jedná se například o umělou plicní ventilaci, zavedení umělé výživy a hydratace, zavedení perkutánní gastrostomie (tzv. PEGu), podávání antibiotik. Dříve vyslovené přání musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta. Tento dokument je pro zdravotníky závazný a je z právního hlediska nadřazený přání rodiny. Svou vůli může kromě DVP pacient vyjádřit také prostřednictvím tzv. předběžného prohlášení. V tomto případě se přání pacienta zapisuje do dokumentace ve zdravotnickém zařízení. V tomto případě stačí podpis pacienta, lékaře a jednoho svědka, ale tento doku-

ment je platný pouze v daném zdravotnickém zařízení.

Jaké jsou běžné klinické známky a symptomy, které signalizují, že pacient vstupuje do konečné fáze života?

Každý závěr života vypadá jinak, ale obecně lze říct, že většina našich pacientů odchází ze světa velmi pokojným způsobem, ke svému konci se v podstatě „prospí“. Mobilní hospic Cesta domů má na tohle téma skvělou brožuru *Jak být nablízku* a je v ní velmi citlivě a zároveň podrobně popsáno, jak vypadají poslední dny života, doporučovala bych ji přečíst každému.

u lůžka pacientky

Jak a kdy sděluješ tento významný přechod pacientovi, pokud je při vědomí, a jeho rodině? Jakou volíte s týmem terminologii?

Za pacientem určitě nepřicházím se sdělením „máte před sebou tři dny života“. Pro mě je zásadní, nakolik si přeje o svém stavu mluvit – ptám se na jeho pocity, na jeho obavy, jak svůj stav vnímá. Pokud se mě zeptá na svou prognózu, pravdivě odpovídám. S rodinami se snažím komunikovat jednoznačně, bez náznaů a nevyslovených sdělení. Je potřeba, aby blízcí mohli slyšet: „Vaše maminka umírá. Pokud je ještě něco, co jste si nestačili říct nebo někdo, kdo by se s ní chtěl rozloučit, teď je ten čas.“ ►

Jaké jsou primární cíle pro zvládání bolesti a zajištění komfortu, jakmile pacient vstoupí do aktivní fáze umírání?

Je důležité, aby pacient na konci života netrpěl nesnesitelnou bolestí nebo dušností, nezvracel, neměl křeče, neobtěžovala ho horečka, v noci mohl spát. To je základ. Jsme rádi, pokud se podaří, aby mohl ochutnat lžičku oblíbeného jídla, dát si doušek kávy nebo piva nebo cigaretu. Někteří pacienti si přejí být na pojízdném lůžku vyvezeni do zahradního atrie hospice a užívají si čerstvý vzduch.

Jaké jsou nejčastější emocionální, duchovní nebo existenciální potřeby, které se objevují v posledních dnech, a jak je váš tým řeší?

Pro pacienta bývá často důležité ještě se setkat s lidmi, se kterými nebyl v kontaktu dlouhá léta, urovnat rozepru, přijmout odpuštění, dopovědět některé nevyřčené věci. Pokud je to v našich silách, snažíme se pacientovi v pátrání po „ztracených blízkých“ pomoci, pokud se to podaří, je takový příběh radostí pro celý tým. Někdo se na konci života vrací ke kořenům své víry, někdo hledá naději poprvé v životě, v týmu máme kněze i faráře. Nezřídka se stává, že v naší hospicové kapli slavíme křest. Pro někoho je na konci života nejdůležitější prostě jen nebýt sám – pokud pacient nemůže být doprovázen rodinou nebo blízkými, může mu naslouchat nebo jej jen držet za ruku některý z našich skvělých dobrovolníků.

připravil Martin Sabo, foto: archiv respondentky

LITURGIE KONCE ŽIVOTA

A pomažou ho olejem

Pomazání jako závorka života i duchovní posila

Zdá se, že mnozí naši současníci dnes od křesťanské víry neočekávají řešení „velkých“ problémů víry, ale spíše pomoc v tomto světě, v jejich konkrétní existenci, v jejich životních problémech a nemocech; přicházejí s bolestí, strachem a vyčerpáním. A právě v této situaci by se možná hodilo i znovuobjevení „tradičních nástrojů“ duchovní péče, ke kterým po staletí patřilo pomazání nemocných.

Trocha Bible

„Je někdo z vás nemocen? Ať zavolá starší církve, ti ať se nad ním modlí a pomažou ho olejem ve jménu Páně. Modlitba víry zachrání nemocného, Pán jej pozdvihne, a dopustil-li se hříchů, bude mu odpuštěno.“ (Jk 5,14–15)

Za prvé, iniciativa leží na nemocném – je na něm, zda si starší zavolá. Nestává se z něj pouhý předmět péče – o němčem může rozhodnout.

Za druhé, nemoc ohrožuje celé společenství, protože ohrožuje jeho člena. Společnost často nemocné odsouvá z centra pozornosti, izoluje je do domácností, nemocnic. V církvi by se to rozhodně dít nemělo.

Za třetí, jak připomíná biblista Jiří Mrázek: „Chtěl bych se ještě zastavit u toho, co zde vlastně dělá ono staršovstvo: podstatné je, že za ním přijdou a že s tím svým problémem (nebo nemocí) není sám. Stejně podstatné mi přijde, že si nehrají na Jobovy přátele. Že s tím, který je na tom špatně, nezačnou rozebírat příčiny a zavinění (jinými slovy: nezačnou sami sebe přesvědčovat, že jim by se to stát nemohlo... To lidé nedělají ze škodolibosti vůči postiženému, nýbrž jako sebeujištění, že nám se to nestane.).

Tedy: ti starší si tam nejdou řešit své problémy... a nejdou ani nemocnému vysvětlovat, co a proč ho to potkalo, nýbrž jdou tam být s ním.“ (*Bláznovství víry podle Jakuba*, 2006)

Za čtvrté, zdravé s nemocnými nadále spojuje společné a vzájemné vyznávání hříchů – presbyteri a nemocní jsou na tom před Bohem stejně, hřeší a potřebují vyznávat hříchy.

Za páté, ať už to bude tak, že nemoc zmizí nebo že člověk řekne nějak trochu nemoci „ano“, a tím třeba prožije psychickou stabilizaci a získá novou odvalu „čelit“ životu, Bůh nemocného vzkřísí. Proto neleží odpovědnost za účinek modlitby ani na nemocném, ani na modlícím se, ale pouze na Bohu. To je rozhodující úleva pro všechny zúčastněné.

Trocha historie

Od 2. století bylo pomazání spojeno se křtem jako jakési jeho doplnění. V 5. století papež Inocenc I. poprvé zmiňuje – v odkazu na Jakubovu epistolu – pomazání nemocných, ke kterému bylo možno užívat pouze olej posvěcený biskupem. Podle anglického mnicha Bedy Ctihodného pomáhá pomazání odstranit hříchy, které mučí duši, a trestem za ně je smrt. Pomazání následuje po pokání a odpuštění hříchů.

Od 8. století byly rituály pomazání spojeny s koncem života. Pomazání na začátku (křest) a na konci života se tak stalo jakousi závorkou života i duchovní posilou. Pomazání jako svátost kodifikoval tridentský koncil (1545–1563).

Reformátoři odmítli pomazání řadit mezi svátosti se zdůvodněním, že byť je tu matérie – olej –, nebylo ustanoveno samotným Kristem. Martin Luther se (zejména v díle *O babylonském zajetí církve*, 1520) pokusil vrátit pomazání do oblasti péče o nemocného – nikoli jako přípravu na smrt. S lehkou ironií poznamenal, že uzdravení není asi u římských katolíků vnímáno jako žádoucí. Zároveň podtrhl význam modlitby a povzbuzování – nikoli formalizovaný rituál, ale „kázání“. Pomazání má posílit víru jako pomocné a užitečné znamení.

Praktické otázky

Pokud by se mělo pomazání vrátit do života evangelických sborů, existují přibližně tři možnosti:

Pomazání během běžných nedělních bohoslužeb. Při nich lze snadněji podtrhnout, že se jedná o aktivitu celé církve a shromážděné společenství je společenstvím zdravých a nemocných.

Zvláštní bohoslužby. (Rizikem je tu však výrazné spojování rituálu s uzdravením.) Například evangelické sbory v Německu nabízejí pomazání většinou v pašijovém období či na konci církevního roku. Do liturgie se zapojuje více účastníků. Ústředním bodem bohoslužeb je pomazání, které trvá 15–30 minut. Probíhá po vysluhování večere Páně nebo místo něj na stejném místě – u oltáře. Vždy se na úvod čte text z Jakubovy epistoly (5,14–16), ale také pasáž „hlavu mi olejem potíráš“ ze třiatvacátého žalmu (Ž 23,5), překvapivě ovšem i příběh o ochranném znamení pro Kaina (Gn 4,15) a oddíl seslání Ducha svatého při Ježíšově křtu (L 3,21n). Vlastní akt zahrnuje pokládání rukou a znamení kříže olejem na čelo a ruce.

Bohoslužba pomazání je místem, kde se setkává současné utrpení s nadějí, že Bůh jednou promění celé stvoření a bolesti už nebude. Při takovýchto bohoslužbách může být také demonstrována solidarita sboru s nemocnými, otevírán prostor pro vyrovnání se s nemocí a utrpením, nabízeno místo pro zoufalý nárek stvoření i osobní ujištění. Při pomazání se oproti křtu a večeri Páně nejedná o volání k následování, ale o odevzdávání se do působení předivné moci.

Pomazání doma či v nemocnici. V této souvislosti je dobré připomenout, že v duchu všeobecného kněžství může pomazání provést například jako součást návštěvy kterýkoli pokřtěný. Nemělo by být výlučnou doménou faráře či faryžky.

Zatímco křest a večere Páně jsou sice „hmotné“, necílí však úplně na tělesnost člověka. Při pomazání je požehnání adresováno člověku v jeho tělesnosti, médiem je olej. Osloven tak ►

není jen duch, ale i další smysly – a to nejen obvyklé oči a uši.

Nemoc jako rozpad

Nemoc přináší nezřídka rozpad, rozklad dosavadního života, fungování, vztahů, zvyklostí. Pomazávání mohou při bohoslužbách skutečně – nikoli jen symbolicky – zažít překonání sociální, praktické a časové dezintegrace.

„Mazání“ těla je dnes aktem spíše zdravotnickým, pečovatelským či nástrojem fyzioterapeutů a masérů, jak ošetřovat bolavé tělo. Pokud je gesto úspěšné, může se i tu jednat o překonání tělesné dezintegrace – poškozené a bolavé tělo se stává tělem, které cítí teplo a blízkost.

Tělo je víc než jen nemocné tělo a existuje i jiná naděje než lékařské zdraví. Pán Bůh s našimi těly pracuje a bude pracovat ještě hodně jinými způsoby, než těmi, které si dovedeme představit. A ve chvíli, kdy je to, co bude zítra, za měsíc či za rok kvůli nemoci velmi nejisté, může vyznání „v rukou tvých jsou časové moji“ (Ž 31,16) sloužit rovněž propojení času, který mě netěší, s časem, ve kterém jsem s Pánem Bohem.

Pomazání umírajícího

Umírajícímu je nabídnut rituál v přechodu, přípravy na smrt, ve kterém je reflektována konečnost, připomenut křest jako nezničitelné společenství s Kristem, zvěstováno dobré Boží přiblížení se k člověku v jeho údělu skrze dílo Je-

žíše Krista a otevřen prostor k nářku i k přijetí nemoci z Boží ruky.

Návrat oleje v době wellness

I při probírce biblickým materiálem zjistíme, že olej (olivový) má v náboženství podobnou roli jako voda, chleba, víno či ryba. Zatímco v antice byl součástí jídla, kosmetiky, světla, medicíny a rituálů, západoevropské křesťanství se muselo vyrovnat s jeho nedostatkem.

Jsme-li dnes svědky návratu olejů a všeličakého mazání s rozvojem kultury wellness – dělat dobře tělu a duši (*body-loving*) – který reaguje na společnost vystresovanou, vystrašenou, unavenou, byla by škoda, kdyby křesťanské církve tento symbol útěchy a přijetí (srov. například Ž 23) odmítly.

Co to znamená pro praxi?

V křesťanském společenství pomazání nikdy není magickou praktikou, ale součástí zvěstování (Sk 3,6). Nemocný má také skrze společenství s bratry a sestrami zakusit, že ani jeho společenství s Bohem není ohroženo, ale naopak je zde ztělesňováno. Pochopitelně se nabízejí výtky, že se jedná o přizpůsobení se společnosti zaměřené na prožitky, ale není možné nabídnout i tělesné, smysly vnímané ujištění o Boží blízkosti – pomazání vedle podání ruky, pohlázení, položení dlaně?

Ondřej Macek, farář a teolog, foto: Martin Myslivec (*Člověk a víra*)

OTÁZKA NA TĚLO

Jak si představujete své tělo po vzkříšení?

Člověk je rozpoznatelný i na dálku podle svého těla a pohybů. Tělo je zásadní součástí naší identity. Je úzce s naší duší propojeno, rovněž se v ní odráží, jako i ona v něm. Tak jako po úmrtí člověka se organické látky těla mění na anorganické, ale nikam „nemizí“ docela, tak věřím, že duši zůstane jako součást jejího příběhu a identity i po vzkříšení tělo, které k ní patřilo. Ovšem bez tíhy, kterou duši trápily jeho nedokonalosti, rány a nemoci. Ostatně jako u Krista po Vzkříšení.

Magdaléna Trgalová, kaplanka IKEM
a Diakonie-Praha

Byl bych rád, aby mé tělo po vzkříšení obsahovalo méně tuku, pneumatika kolem pasu mne šťve. Jen nevím, zda bych dal přednost tělu mé mladosti? Vypadalo dobře, ale co mysl? Rád bych ostatně ještě dál zrál a moudřel. Vidím ale, že navzdory úsilí se výuka moderní hebrejštiny nedaří tak, jak by se dařila před třiceti léty. Na druhou stranu už jsem nasbíral zkušenosti, vím, komu důvěřovat, kdo je opravdový kamarád. Tak co teď? Být fit a bez zkušeností? Nebo sešlý a moudrý? Nechám to s nadějí na Bohu.

Michal Vogl, farář

Otázka, jak bude po vzkříšení vypadat mé tělo, mě tolik netrápí. Spíš přemýšlím o tom, kde bude. Důležité je pro mě ujištění, že „máme občanství v nebesích“ a že Kristus „promění tělo naší poníženosti v podobu těla své slávy“ (Fp 3,21). To ve mně probouzí důvěru, že se o své tělo nemusím bát. Jaké bude? Nevím. Snad duchovní (1K 15,44), nebeské (2K 5,4)...

Věřím však, že bude v bezpečí. Že ho Bůh neponechá v jámě (Ž 16,10). Že i po smrti zůstane součástí sítě vztahů, které propojuje Kristův pokoj.

Tabita Landová, pedagožka ETF UK

Myslet na smrt je těžké a nejtěžší je myslet na tu svou. Mé představy o vzkříšení těla čerpají z evangelia. Tělo po vzkříšení bude jistě krásné, zářící, nebude mít omezení a potřeby, jen možnosti. Nebude mít potřebu jíst, ale možnost jíst. V nebi máme totiž slíbenou velkou hostinu a víno, které budeme s Ježíšem pít. Tělo bude dokonalé. Přesto jsou rány, jak nám ukazuje Ježíš, které si možná ponesu, ale už ne jako zranění, ale jako ozdobu. Ve skutečnosti vůbec nevím, jak to tělo bude vypadat, ale určitě budu žasnout nad tím svým i nad všemi ostatními kolem a společně budeme zpívat Bohu chválu. Jsem už teď zvědavá...

sestra Kateřina Karmela Chromíková, nemocniční
kaplanka

připravila **Kar**, foto: pexels.com

SYNODNÍ RADA

Ze zasedání synodní rady 4. a 18. listopadu vybíráme:

Lidé

- SR potvrdila volby vzešlé z jednání konventů (s ohledem na připravovanou reformu seniorátů bude funkční období nově zvolených členů/náhradníků seniorátních výborů omezeno do 31. 12. 2026): volbu Petra Štulce za seniorátního kurátora Pražského seniorátu a Petra Ryšavého za druhého náhradníka seniorátního výboru (SV) z řad presbyterů; volbu Daniela Matějky za seniora Horáckého seniorátu, Alžběty Hatajové za náměstkyni seniora Horáckého seniorátu a Ondřeje Rumla za prvního náhradníka SV z řad kazatelů; volbu Ivy Květonové za druhou náměstkyni seniora Brněnského seniorátu.
- SR potvrdila volbu Josefa Bartoška za faráře v Sedlci-Prčici a volbu Jordana Tomeše za seniorátního faráře Pražského seniorátu.
- SR obnovila Michaele Najbrtové způsobilost k ordinované službě farářky ČCE a na základě proběhnuvšího rozhovoru udělila Michalu Brandovi v souladu s ustanovením Řádu pro kazatele čl. 13 odst. 12 osvědčení o způsobilosti k ordinované službě faráře ČCE.
- SR udělila Martě Sedláčkové dlouhodobé studijní volno v termínu od 15. 4. do 15. 7. 2026.
- SR souhlasila s ukončením zaměstnaneckého poměru Gabriely Böhmové

dohodou a vyjádřila vděčnost za její dosavadní službu.

- SR souhlasila se snížením úvazku faráře v Růžďce Radka Hanáka a pastorační pracovnice v Růžďce Martiny Kovářové.
- SR prodloužila pověření Lenky Rafailovičové jako pastorační pracovnice ve sboru Brno II a pověření Tomáše Hataje jako pastoračního pracovníka ve sboru v Sázavě.
- SR jmenovala členy dozorčích rad investičních fondů ČCE (A) a ČCE (B) na funkční období od 1. 1. 2026 do 31. 12. 2030 ve složení: Radek Čtvrtlík, Daniel Fojtů, David Kuboň, Jan Matějka a Tomáš Turnský.

Aktivita

- SR v souladu s usneseními konventů Poděbradského a Brněnského seniorátu vyhlásila k 1. lednu 2026 sloučení farních sborů v Poděbradech a ve Velenicích (právním nástupcem těchto dvou sloučených subjektů je Farní sbor ČCE v Poděbradech) a sloučení sboru v Nosislavi a sboru v Hustopečích u Brna (právním nástupcem je Farní sbor ČCE v Nosislavi). Dále SR vyhlásila zrušení Farního sboru ČCE v Rusavě k témuž datu. Sbor v Rusavě je rušen bez likvidace s tím, že jeho majetek a závazky přejdou na Východomoravský seniorát a členové sboru budou převedeni do sboru v Prusinovicích, ke kterému bude připojeno i území sboru v Rusavě.
- SR souhlasila s poskytnutím daru ve výši 20 tis. Kč z Humanitárního fondu na žádost jednoho z farářů církve. Jde o konkrétní mimořádnou pomoc v tíživé sociální situaci.

- SR se podrobně zabývala zprávami z jednání SV a vzala je na vědomí.
- SR se věnovala aktuálnímu stavu a řízení projektu výstavby nové školní budovy pro školy Evangelické akademie v Praze 7 – Holešovicích.
- SR vzala na vědomí zápisy z výjezdního zasedání Řídícího výboru Ekumenické rady církví v ČR a z 39. schůze poradního odboru pro reformu správy církve.
- SR se velmi podrobně zabývala podněty poradního odboru organizačního a právního a schválila zadání pro jeho další práci. Dílčí výstupy poradního odboru uložila připravit pro 4. zasedání 36. synodu jako návrhy na úpravu řádů církve.
- SR schválila aktualizované znění Příručky pro vikariát a jáhenskou praxi. Inovace příručky spočívá zejména v úpravě hodnocení vikářů a jáhenských praktikantů ze strany mentorů.

Hospodářské věci

- SR souhlasila s návrhem na rozdělení příspěvků ze Školského fondu. Jedná se o rozdělení části prostředků získaných v celocírkevní sbírce pro Evangelickou akademii, která se koná každoročně začátkem září. Finance ze sbírky se letos použijí například na interaktivní tabule, ochranné pracovní oděvy pro studenty střední zdravotnické školy (během praxí v nemocnici), na notebooky pro pedagogy, vybudování přírodní školní zahrady, rekonstrukci sanitárního zařízení či na kurzy a vzdělávání pedagogů.
- SR vzala na vědomí zápis z jednání investičního výboru SR spojeného s jednáním správní rady Investičního fondu ČCE (A) a správní rady Investičního fondu ČCE (B).

- SR v pozici zástupce jediného akcionáře společnosti ČCE Reality a.s. vzala na vědomí zápis z jednání představenstva společnosti ČCE Reality a.s. a evidenci pozemků ve vlastnictví ČCE Reality a.s. ke dni 5. 11. 2025.
- SR souhlasila se záměrem prodat budovu s č. p. 461 v katastrálním území Náchod. Protože cena objektu převyšuje 5 mil. Kč, bude se k záměru muset vyjádřit také synod podle čl. 20 odst. 2, písm. c) Řádu hospodaření církve.

KAZATELSKÁ SLUŽBA

Farářský kurz 2026 se bude věnovat pojmu hřích

Ve dnech 26. – 30. 1. 2026 proběhne v prostorách zrekonstruované Evangelické teologické fakulty (Černá 9, Praha 1) další z každoročních farářských kurzů. Tentokrát Spolek evangelických kazatelů zvolil téma „Hřích“.

„Co je vlastně hřích? Jeden z těch pojmů, s nimiž pracujeme tak často, až ztrácí obsah. Zároveň je obsahem přesycen k neuchopitelnosti tolik, že se mu proto někdy raději vyhýbáme. (...) Chceme hledat, jak mluvit o hříchu vážně – s výhledem k milosti. Pojďme tedy hřích důkladně prozkoumat – v přednáškových sálech, v kuloárech, v kostele i po hospodách!“ uvádějí v anotaci organizátoři. Mezi potvrzenými hosty jsou např. odborník na Blízký východ Břetislav Tureček, římskokatolický kněz a dominikán Benedikt Mohelník, filozofka Tereza Matějčková, evangelický systematik Petr Gallus či německý teolog Notger Slenczka.

Součástí bude také slavnostní pondělní bohoslužba v kostele sv. Martina ve zdi, kterou tentokrát povedou ►

farářky Iva Květonová (Brno I) a Olga Mrázková (Praha-Žižkov II). Farářský kurz je určen primárně kazatelům a kazatelkám ČCE, ale též studentům teologických oborů, vikářům a jáhnům, pastoračním pracovníkům, laickým kazatelům a dalším lidem působícím v církevním prostředí.

Přihlašování je otevřeno do 5. 1. 2026.

Podrobný program i přihláška jsou dostupné na: spek.evangelnet.cz/fararsky-kurz-2026

PUBLIKACE

Vychází nové vydání Sbírky kázání

Koncem listopadu vyšla nová Sbírka kázání. Čtenáři v ní jako obvykle najdou 15 kompletních bohoslužebných pořadů. Součástí je opět i přehled prvních biblických čtení a základů kázání, která byla součástí sbírky již v dřívějších letech. Publikace již nevychází v tištěné podobě, ale pouze elektronicky. Zdarma ji můžete stáhnout na webu církevního ústředí (ustredicce.e-cirkev.cz/sbirka-kazani/).

Na téže stránce naleznete i všechna ostatní čísla Sbírky kázání od r. 2002.

Všem, kteří o to písemně požádají (ceskybratr@e-cirkev.cz), zajistíme jednoduchou brožuru v nízkonákladové produkci. Tyto fyzické kopie budou připraveny a rozeslány obratem. Spolu s nimi obdržíte i fakturu, která pokryje poštovné. Prosíme o její okamžité uhrazení.

V případě, že byste měli jakékoliv dotazy, neváhejte se obracet na redakci Českého bratra, která vydávání Sbírky kázání zajišťuje: ceskybratr@e-cirkev.cz.

Děkujeme!

Adventní zastavení 2025

Ve spolupráci s partnerskou církví Presbyterian Church USA (PC USA) každoročně

vzniká brožurka dvojjazyčných adventních meditací. Průvodce předvánočním obdobím nabízí příležitost se každý den ztišit, zastavit a naladit se na nadcházející sváteční období.

„Tyto každodenní pobožnosti naše společenství propojují – sdílíme v nich téma ‚Jak mluvit pravdu v lásce aneb nasloucháme moudrosti a radám plným milosti a pravdy‘. Umíme to? Víme, jak na to? Zkusme v nejbližších dnech najít v našem partnerství sílu pozvat ke stolu všechny lidi, vítat cizince, starat se o slabší a vždy mluvit s našimi bližními jazykem lásky,“ přibližují v úvodu autoři publikace.

Mezi autory pobožností se střídají zástupci obou církví. Závěrečné zamyšlení pro 25. prosince 2025 připravil synodní senior Pavel Pokorný.

Během adventu najdete každý den jedno z těchto zamyšlení také na webu e-cirkev.cz. Komplettní publikace je dostupná zde: <https://e-cirkev.cz/advent2025/>. Naleznete ji také na webu czechpres.net, kde jsou k dispozici i další informace o partnerství ČCE a PC USA.

INZERCE

FS Praha-Uhřetěves zve ke společnému zpěvu

Od adventu 2025 se chystáme v Uhřetěvesi pořádat pravidelné hudební nešpory k nácvičení písní z celocírkevního zpěvníku i dalších zpěvníků, které postupně vznikají. Zpravidla v neděli od 16.30, zájemci z širšího okolí vítáni. Kontakt: uhrineves@evangelnet.cz

Poptávka: mapa biblických zemí

Nenašla by se někde nepotřebná mapa biblických zemí pro výuku Starého zá-

kona a Nového zákona? V Uhříněvsi by se nám hodila.

Kontakt: uhrineves@evangnet.cz

Tomáš Adámek, farář FS Praha-Uhříněves

KAZATELSKÁ MÍSTA

FS Roudnice nad Labem hledá faráře/farářku

FS Roudnice nad Labem hledá faráře/farářku na plný nebo částečný úvazek dle dohody od září 2026.

Nabízíme byt na faře se zahradou asi 250 metrů od kostela v blízkosti centra města.

Bližší informace podá kurátorka sboru Františka Škárková (tel. 720 213 493 nebo mail fr.sk@seznam.cz).

POZVÁNKA

Sváteční bohoslužby v České televizi a v Českém rozhlasu

I v letošním adventním a vánočním období nabídnou veřejnoprávní média přímé přenosy svátečních bohoslužeb. Zveme vás k jejich sledování a přinášíme jejich přehled.

Česká televize má na programu tři přímé přenosy. Na Štědrý den 24. 12. 2025 se chystá přenos z půlnoční mše z římskokatolické baziliky Nanebevzetí Panny Marie v Brně. Bohoslužbě předsedá brněnský biskup Pavel Konzbul. Přímý přenos začíná ve 24.00.

Ve čtvrtek 25. 12. 2025 od 10.00 si můžete naladit bohoslužby z Kristova kostela sboru Českobratrské církve evangelické v Ostravě. Bohoslužbu povede farářka Ewa Jelinek.

V první den nového roku od 18.00 pak televize nabídne přenos Ekumenické novoroční slavnosti z kostela Českobratrské církve evangelické ve Zlíně. Slavnostnímu shromáždění společně předsedají olomoucký arcibiskup Josef Nuzík a synodní senior ČCE Pavel Pokorný.

Všechny přenosy o vánočních svátcích bude vysílat druhý program České televize (ČT2).

Přímé přenosy nabídne také Český rozhlas Vltava. Kromě pravidelných bohoslužeb vždy v neděli v 9.00 připravuje i přenosy svátečních bohoslužeb. Podrobný program nebyl v době uzávěrky zveřejněn. Bližší informace naleznete na: program.rozhlas.cz.

Evangelická církev otevírá zvukový archiv z let 1971-1991

Jedinečný projekt přináší možnost virtuální procházky církevní historií. Nově otevřený zvukový archiv ČCE totiž nabízí autentické nahrávky z jednání synodů a z celocírkevních slavností z let 1971-1991. Digitalizací prošlo celkem 35 magnetofonových pásků, jejichž souhrnná stopáž přesahuje 13 tisíc minut, tj. 222 hodin záznamů.

Projekt „Digitalizace magnetických pásků z Ústředního archivu Českobratrské církve evangelické“ vznikl díky finanční podpoře Evropské unie prostřednictvím Národního plánu obnovy a Ministerstva kultury ČR. Církev tak mohla zachránit nejcennější část svého zvukového dědictví a zpřístupnit jej široké veřejnosti. Nahrávky jsou dostupné volně, trvale a bez omezení na webu e-cirkev.cz/zvukovyarchiv.

Hof

MOJE CÍRKEV

***K svobodě je dlouhé
putování...*** (Písničkářka
Magdalena Fendrychová –
Kvietah při Bohoslužbě
díkuvzdání, kostel sv. Martina
ve zdi, 17. 11. 2025.)
foto: ARO

Podzimní celocírkevní konference ukázaly nové možnosti, jak pracovat s důležitými tématy

Setkání nabídla inspirativní pohledy na téma ekologie, ekumeny či misie

Českokobratrská církev evangelická (ČCE) uspořádala letos na podzim tři tematické celocírkevní konference zaměřené na ekologii, ekumenické vztahy a misii. Nový formát konferencí otevřel příležitost k osobnímu setkání, společnému vzdělávání a sdílení inspirativních zkušeností napříč církví. Akce byly určeny především presbyterům a presbyterkám, kazatelům a kazatelkám, ale i široké církevní veřejnosti se zájmem o danou problematiku.

Ekumenická konference nabídla přednášky odborníků i výsledky dotazníkového šetření

Chronologicky jako první proběhla v sobotu 11. října 2025 v pražském církevním ústředí v Jungmannově ulici konference o ekumenických vztazích. Setkání nabídlo různé pohledy na současné dění v oblasti mezicírkevního i mezináboženského dialogu, a to na sborové, regionální i celocírkevní úrovni.

Diskutovalo se zejména o výsledcích dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zmapovat konkrétní podoby ekumenické spolupráce v rámci ČCE. S tím souvisela například i otázka rozmanitosti praxe při vysluhování večeře Páně.

Evangelická farářka Vlasta Groll přiblížila konkrétní příklady z Chebska, kde funguje pestrá spolupráce mezi evangelickými, katolickými, pravoslavnými i romskými sbory, včetně přeshraničních aktivit s Německem.

Studentská farářka Evangelické teologické fakulty UK (ETF UK) a předsedkyně českého

Leuenberského synodu Jana Hofmanová představila podněty ze Společenství evangelických církví v Evropě a připomněla význam Leuenberské konkordie i spolupráce takto sdružených církví. Teolog působící na ETF UK Martin Vaňáč navázal ve svém příspěvku tématem eucharistické pohostinnosti a jejího místa v ekumenickém dialogu, zejména dílčím rozdílem v chápání i žité praxi.

Marek Drápal (vlevo) a popularizátor zdravé výživy Adam Brzica Novotný

Setkání ukázalo jednak rozmanitost spolupráce na mnoha úrovních, jednak s tím související nutnost promýšlení praktických kroků podporujících tuto jednotu v rozmanitosti.

Východiska péče o stvoření i dopady klimatických změn

Ekologická konference „Střežit a obdělávat?“, která se uskutečnila 1. listopadu 2025 v ústředí Evangelické církve v Praze, přilákala desítky ►

účastníků nejen z ČCE, ale i z dalších církví a oborově zaměřených organizací.

Program nabídl široké spektrum pohledů na ochranu životního prostředí. Teolog Jan Zámečník z ETF UK představil teologická východiska péče o stvoření – nejprve v přehledové přednášce o různých teologických přístupech k životnímu prostředí, poté v samostatném vstupu o teologickém pojetí zvířat.

Jakub Kašpar, náměstek ředitele Krkonošského národního parku, ilustroval na příkladu Krkonoš dopady klimatických změn na přírodu. Kuchař a popularizátor rostlinného stravování Adam Brzica Novotný zase ukázal environmentální výhody rostlinné stravy a doplnil je občerstvením i příklady z veřejných institucí (například nemocnic nebo univerzit), kde se podařilo zvýšit podíl rostlinných jídel a snížit tak ekologickou náročnost provozu.

Eliška Hudcová z ETF UK přiblížila koncept sociálního zemědělství propojující péči o společnosti, krajinu i půdu. Ekolog Marek Drápal se v závěru konference zaměřil zejména na praktické kroky k udržitelnému životu, zatímco Petr Mokrejš z církevního ústředí informoval o dotačních programech podporujících ekologickou transformaci sborů.

Setkání v tomto formátu chtějí organizátoři v příštím roce opakovat. Nabídlo totiž nejen možnost vzájemného propojení lidí se zájmem o životní prostředí napříč církvemi i odbornými organizacemi, ale zejména sdílení praktických tipů a konkrétní inspiraci, jak udržitelný přístup začlenit mimo jiné do života farních sborů církve.

Hlavním řečníkem misijní konference byl host z Nizozemska

Trojici letošních konferencí uzavřela v sobotu 15. listopadu konference o průkopnictví s názvem „Objevování víry“. Setkání se zúčastnilo přibližně 60 lidí, včetně několika zástupců jiných církví.

Hlavním hostem konference byl Erik Verwoerd, koordinátor průkopnických míst v Nizo-

zemské protestantské církvi, který sdílel i konkrétní metodologii zakládání průkopnických míst a způsoby jejich systematické podpory ze strany církve.

hlavní host Erik Verwoerd (vlevo) a farář Jordan Tomeš

Ta se přibližně před 20 lety rozhodla systematicky podporovat vznik nových, inovativních komunit – tzv. pioniersplekken. Tyto skupiny vznikají pro lidi, kteří by z nejrůznějších důvodů nepřišli do tradičního kostela na nedělní bohoslužby. Během dvou desetiletí zde vznikly stovky takových společenství, která se stala přirozenou součástí církevní struktury.

Podoba těchto komunit je velmi pestrá. Reagují na konkrétní potřeby svého okolí – mohou provozovat potravinovou banku, vytvářet komunitní zahrady jako prostor odpočinku uprostřed města nebo nabízet sportovní aktivity pro děti a mládež. Smyslem těchto aktivit je být otevřenou službou okolí a zároveň se netajit tím, že vycházejí z křesťanské víry. Někde jsou sociální a duchovní aktivity rozlišeny například pomocí barevného praporku, který naznačuje, zda má program spíše sekulární či duchovní charakter.

V bloku čtyřminutových prezentací se představila řada inspirativních aktivit z prostředí Českobratrské církve evangelické, např. Fusion Libeň, YMCA Moraveč, aktivity sboru v Malešicích, Komunitní prostor Smíchov, Pastoral

Brothers, zbraslavská potravinová banka, karvinská Ka Dvojka, Hledám Boha či Nekostel.

Odpolední program patřil workshopům, které propojovaly teologii, praktickou službu a misijní inspiraci. Roman Mazur představil nizozemský model pěti kroků průkopnické cesty a otevřel diskuzi o jeho využitelnosti v českém prostředí. Tým HledámBoha.cz zdůraznil význam naslouchání a citlivých otázek při doprovázení těch, kteří hledají smysl a víru.

Ve druhém bloku workshopů nabídl Pavol Bargár teologické zamyšlení nad pojmem „missio Dei“ a významem rozpoznávání „znamení doby“. Dan Matějka představil konkrétní zkušenost proměny venkovského sboru směrem k větší misijní otevřenosti a Eva Šormová sdílela příběh Milíčovy kaple v Praze-Malešicích jako místa, kde se postupně budovala síť vztahů, spolupracovníků a přátel.

Jiří Hofman a Jonáš Zejfart, redakčně upraveno,

foto: Hof, ARO

VZDĚLÁVÁNÍ LAIKŮ

Setkání kurátorů Chrudimského a Poličského seniorátu

Péče o klíčové členy našich sborů je opravdu důležitá

Díky grantu, který získala ústřední církevní kancelář (ÚCK) od Světového luterského svazu (LWF), jsem byla přizvána do týmu, jenž má na starosti péči o kurátory. Mohla jsem se tak spolu s dalšími téměř padesáti kurátory, místokurátory či náhradníky zúčastnit inspirativního a nabíječijícího setkání v Litomyšli.

Nejdříve jsme byli pozváni do výborné kavárny, kde jsme si každý dali zákusek a kávu, a pokračovali jsme do nádherného piaristického kostela Nalezení sv. Kříže. Tam zrovna probíhala vernisáž fotografií z různých (někdy až strašidelných) kostnic v naší zemi. Následovala komentovaná prohlídka tohoto moderně zrekonstruovaného kostela, při níž jsme se dostali i do přímého vstupu zpráv České televize, která zde natáčela dění v rámci probíhajícího festivalu Smrt. Kostel je skutečně unikátní, průvodkyně nám zapáleně vyprávěla o stavbě a jejích pohybových osudech, a nakonec nám zapnula i laserový

kříž zavěšený pod stropem. V kostele je několik výstavních místností, interaktivní herna a moderní lávka na ochozu, zajímavostí je podsvícený oltář s měnicími se barvami.

V hotelu jsme potom udělali představovací kolečko a užili si vynikající raut, popovídání a vzájemné sdílení. Sdílení radostí, starostí, s čím ve sborech bojujeme, čím teď žijeme, co se nám daří. V sobotu nás po pobožnosti čekaly tři workshopy ohledně podpory laiků – jak si ve sboru rozdělit práci, jak komunikovat navenek, v rámci sboru a s vedením naší církve.

Velice se mi líbil formát setkání. Nic dlouhého, jen příjemně strávený páteční večer a sobotní dopoledne. Spíše relax, povídání a nabídky konkrétní pomoci z ÚCK. Když jsem se na konci akce ostatních ptala, co jim setkání dalo, nejčastěji zmiňovali radost z toho, že se mohli vidět se známými, poznat nové lidi a získat spoustu užitečných informací. Myslím, že všichni včetně mě ztratili ostych se na vedení obrátit, když budeme potřebovat vytvořit smlouvu, pomoci s grantem či projektem. Všichni jsme ►

také slíbili, že budeme číst pečlivěji sborovou záznamku, přeposílat ji ostatním ve staršověstvě i sdílet ve sboru.

Chtěla bych všem organizátorům, hlavně Evě Balcarové a Petru Hladíkovi, moc poděkovat, protože péče o klíčové členy našich sborů je opravdu důležitá a každé takové setkání buduje sounáležitost mezi sbory a také důvěru k vedení naší církve. Často děláme neviditelnou, někdy úmornou práci a každé takové ocenění potěší a povzbudí.

Bylo podnětné potkat se s lidmi, kteří zajišťují sborovou záznamku a pořádají různé akce, a vidět, jak jim záleží na tom, aby se veškeré informace dostaly ke svým adresátům a potenciálním zájemcům.

Myslím, že se v Litomyšli, stejně jako v září v Humpolci, povedlo komunikační kanály proštouchnout a budou teď fungovat o poznání lépe.

Kurátoři z ostatních seniorátů – těšte se a určitě si na další takové setkání udělejte čas.

Kateřina Vojkůvková, kurátorka

ZAHRANIČNÍ VZTAHY

Riga a Brusel ekumenicky (nikoli turisticky)

Zkušenosti z jednání evropských církevních představitelů

V říjnu jsme spolu s Olgou Navrátilovou vyrazili na pár dní do Rigy. Konala se tam konzultace evropských církevních představitelů, členů Luterského světového svazu (LWF).

Olga je už ve druhém období dokonce členkou rady LWF. A loni jsme tuto konzultaci hostili u nás v Praze. K mému údivu ještě po roce mnozí reagovali na to, co v Praze slyšeli a zažili. Generální sekretářka Anne Burghardt nás citovala

ve svém projevu na téma naděje. Volba tématu zjevně souvisí s globálním vývojem, který vykazuje rostoucí vliv nacionalismu, populismu, xenofobie. Jsou zpochybňovány nejen demokratické struktury, ale demokratická kultura. Spolupráce a solidarita jsou na ústupu. Vyrůstají strachy, před nimiž církev nesmí zavírat oči, nýbrž jim má čelit. Posláním církve v této době je vytvářet komunity naděje.

Skutečnost, že se dějinné kyvadlo odvrací od liberalismu ke konzervativismu, se zhmotnil

v realitě lotyšské luterské církve, která v roce 1975 umožnila ordinaci žen a v roce 2016 ji zrušila. Viděli jsme dokument, v němž církevní představitel oznamoval sboru, že jejich farářka ve své kazatelské službě končí. Účastníci bohoslužeb nerozuměli, zlobili se, plakali. Neobyčejně silné bylo mlčení farářky. Na druhý den nám bývalý lotyšský biskup vysvětlil, že služba žen byla ukončena rozhodnutím synodu, vše se tedy dalo řádně a podle práva. Vzápětí varoval LWF před úsilím prosazovat nadále ordinaci žen jako jedno ze svých stěžejních témat. Přítomné delegátky, farářky a biskupky i laické členky shromažďování se proti tomu ozývaly. Napětí neoslabovalo až do konce setkání a vyvolávalo potřebu opakovaně se ujišťovat o tom, že jsme jedním společenstvím, ačkoli jsme tak různí.

Jak jsem o tom ještě s odstupem času přemýšlel, říkal jsem si, že nepotřebuji zvedat otázku ordinace žen. Připadá mi ponížující o to bojovat. Je na čase debatu uzavřít s tím, že ordinovat ženy je standard. A pokud je někdo neordinuje, ať svou pozici vysvětluje a obhajuje. Myslím, že není jak a čím.

Pozvání na listopadové setkání v Bruselu přišlo od generálního tajemníka Konference evropských církví (CEC). Kancelář CEC je na dohled od budovy Evropské komise. A nedaleko sídlí také Komise biskupských konferencí zemí EU (COMECE). Obě církevní organizace spolupracují a jsou partnery pro Evropskou komisi, která je podle článku 17 Dohody o fungování Evropské unie povinna vést dialog s náboženskými společenstvími působícími v Evropě. Evropský komisař pro vnitřní záležitosti a migraci Magnus Brunner pozval náboženské představitele ke konzultaci ve věci polarizace a nenávistných projevů ve společnosti.

Poměrně omezený počet účastníků na devět a instrukce, které nedovolovaly přednášet dlouhé úvodní analýzy, nás donutily vést skutečný a intenzivní dialog. Všichni přítomní zástupci náboženských společenství – židovského, buddhistického, islámského, křesťanského (za-

stoupené římským katolíkem, anglikánem, pravoslavným a evangelíkem) – se shodovali v tom, že je třeba nenávistným projevům čelit, usilovat o snížení napětí ve společnosti, budovat mezi lidmi důvěru a sociální soudržnost.

na schůzce náboženských představitelů v Bruselu

Někteří přicházeli i s konkrétními návrhy pro Evropskou komisi či pro náboženské komunity. Uvědomil jsem si, že ti náboženští představitelé, kteří jsou ochotni se takto sejít a mají zájem o spolupráci s politiky i mezi sebou navzájem, zastupují otevřené, tolerantní a ekumenické pojetí své náboženské tradice. Ale zároveň každá z těchto náboženských tradic má také svou variantu polarizující až nenávistnou. Jestliže Evropská komise očekává podporu a pomoc v boji proti rozdělovacím názorům a řečem, je třeba si přiznat, že náboženské komunity mohou právě tak přispívat k jejich vyhocení jako k jejich zklidnění. Náboženství, které vnímá svět jako nepřátelský a budoucnost jako ohrožující, má sklon k netolerantním a agresivním projevům. Podle mne jde o zásadní otázku naší víry, naší bytostné důvěry. Zda navzdory všemu zlému, co se děje, máme důvěru v Boží moc lásky a její budoucnost.

Pavel Pokorný, synodní senior, foto: Lukasz Kobus
(EC – Audiovisual Service)

Podzim na Ukrajině

Po čtyřech letech válečného strádání přibýlo smutku a únavy

Vyrazili jsme v úterý 14. října 2025 brzy ráno. Jindřich Lukeš, Miroslav Pfann, Martin Prudký a já. Jeli jsme navštívit přátele a známé v Bohemce, Veselinivce, Pervomajsku.

Slavit s nimi bohoslužby Díkůčinění, být spolu a hovořit na biblických hodinách i při návštěvách v rodinách. Povzbudit, předat pozdravy. A podporu, vyjádřenou modlitbou, slovy, objetím, penězi.

Ve svém sboru ČCE v Novém Městě na Moravě jsem nabídl možnost předání finanční podpory potřebným, především těm, kdo trpí ruskou agresí. K tomu přibyla podpora od sboru ČCE v Krucemburku. Tak jsme mohli ve shromážděních v Pervomajsku, Bohemce a Veselinivce každému sboru předat 1000 euro.

A také rádně přispět do bazaru, který bohemské ženy konaly na podporu svých milých bojujících na frontě. Jen z Bohemky nyní ve válce bojuje třicet dva mužů. V Bohemce jsme podpořili školu a zdravotní středisko. A na všech místech rodiny, které jsou na tom kvůli válce špatně.

V létě tam panovala extrémní vedra, která zničila velkou část úrody, v hospodářství chybí ti, kdo jsou na frontě, před blížící se zimou je nedostatek uhlí. Dřevo je možné koupit, je však drahé.

Společně i každý jednotlivě jsme předávali vaše pozdravy i vaši podporu. Opakovaně jsme připomínali, že se za ně v našich sborech modlíme. Cestou jsme viděli mnoho hřbitovů s hroby padlých vojáků. A také galerie padlých ve větších městech, na náměstích, v parcích, podél cest. Stovky, stovky, stovky tváří. A pořád další a další. Fotografie je z města Gaisin. Od mých předchozích návštěv – jaro a podzim

2024 – přibýlo smutku a únavy. Jak a kdy to skončí? Jak žít dál?

Mluvili jsme s paní, která má dva vnuky v Rusku. A dva vnuky na Ukrajině. Všichni čtyři jsou ve válce. Ani se nechce myslet na to, co by se mohlo stát.

Mluvili jsme s ženami, jejichž manželé jsou na frontě již čtvrtým rokem. Mluvili jsme s chlapcem, který už ve válce více než dva roky byl. Teď je doma a čeká, kdy ho zavolají znovu.

Byli jsme během poplachu s dětmi a učiteli ze školy v krytu. Poplach je vyhlášen, když letí rakety a drony, a vy nevíte, kolik se jich podaří ve vzduchu zlikvidovat a kolik najde svůj cíl.

fotografie padlých ukrajinských vojáků

Poplach nás dostihl i v Pervomajsku na náměstí. Život se zpomalil a po pár vteřinách pokračoval dál. Přichází to několikrát za den, několikrát za noc, už čtvrtý rok. Je možné na to reagovat jinak než formou jakési otupělosti?

Potkávali jsme pomníky a památníky na místech masových hrobů tisíců a tisíců popravených z doby leninsko-stalinské krutovlády, z doby řízeného hladomoru i z doby fašistické krutovlády. A nyní tohle, v jednadvacátém století. Co vše ta země už prožila.

Cestou domů jsme se několik dnů před 28. říjnem zastavili u památníku bitvy u Zborova. I naše dějiny se tam tvořily. A další jména, další mrtví. A další naděje vytesaná do žuly, že tohle už nikdy, že tohle bylo proto, aby všechny slovenské národy žily v míru...

Poslední noc v krásném Lvově jsem spal špatně. Naštěstí byla krátká, odjížděli jsme v pět ráno. Hranice, sedm hodin čekání na vstup do

schengenského prostoru. A pak Polsko, Česká republika. Všude tam svoboda. Křehká.

To, co do nás v těch dnech proudilo slovem, zrakem, srdcem, citem, se ve mně ustavilo na poznání: Agresor je vinen smrtí nevinných, smutkem opuštěných, znásilněných, žalem dětí odvrácených od svých rodičů, rozbitými městy. Oběť není vinna tím, že je na ní páčáno zlo.

Daniel Ženatý

ZE SBORŮ

Neděle věčnosti v Boskovicích

Společná vzpomínka na ty, kteří nás předešli

V noci ze soboty 22. na neděli 23. listopadu napadl první sních. V čistém a zklidněném ránu se v Boskovicích schází do kostela větší počet lidí, než je obvyklé. Slavíme už třetím rokem Neděli věčnosti a opět se ukázalo, že tato bohoslužba s důrazem na vzpomínání a naději je pro truchlící a pozůstalé důležitou příležitostí sdílet svůj smutek se společenstvím.

Přicházejí nejen jádroví členové sboru, ale i lidé z širšího okruhu či neevangelizovaní přátelé, kteří jsou s námi nějakým způsobem spojeni. Nebo byli spojeni s někým z jedenácti jmen, která si připomínáme. Právě tolik blízkých nás za poslední rok opustilo. Zapalujeme ale i dvanáctou svíci – za někoho, na koho jsme mohli zapomenout, a zároveň symbolicky za všechny ostatní, od jejichž odchodu uplynul již delší čas, ale my jim vzpomínku chceme věnovat.

Jména zemřelých jsou v našem kostele napsána na bílé natřených kamenech – tento zvyk jsme převzali z nizozemské protestantské tradice a do našeho sboru ho přinesli naši členové Marja a André Knolovi, kteří se k nám před několika lety z Nizozemí přistěhovali. Zvyk vychází z textu Zjevení: „Tomu, kdo zvítězí, dám

jíst ze skryté many; dám mu bílý kámenek, a na tom kámenku je napsáno nové jméno, které nezná nikdo než ten, kdo je dostává.“ (Zj 2,17) Scéna s kameny je doplněna obrazem žebříku jako symbolu naděje na vzkříšení – jde o biblický odkaz na Jákovův žebřík a nám evokuje také píseň *Blíž tobě, Bože můj*, často užívaná na pohřbech, v níž se tato symbolika používá.

Před Nedělí věčnosti kontaktujeme rodiny s osobním pozváním, případně ty okrajové navštívíme. Přicházejí celé rodiny, účast je velká. „Výhodou tohoto rituálu oproti pohřbu je sdílení smutku a hlavním významem obřadu je ►

naděje proti smrti a naděje na shledání či sjednocení u Boha,“ říká farář Jiří Bureš.

Ten zahajuje kázání slovy: „Jsem rád, že dnes můžeme společně vzpomínat na naše zemřelé, na naše blízké. Evangelický zvyk slavit poslední neděli v církevním roce s touto vzpomínkou je starý pouze asi 300 let. Jeho vznik podnítily napoleonské války, kde bylo přes rok mnoho padlých a poslední neděli se připomínala jejich jména. A této neděli se říkalo Totensonntag, neděle mrtvých. Křesťanská víra se však neupírá k uctívání předků, nýbrž k naději na plnost Božího království. A tak se brzo rozšířilo jiné označení, ne už Neděle mrtvých, ale Neděle věčnosti. Nebo také Neděle Božího království. Což mnohem lépe vyjadřuje, že se ve vzpomínce nedíváme dozadu, neupínáme se k tomu, co bylo a už není – ale paradoxně se obracíme dopředu: Kristus znovu přijde, aby vše obnovil. I nás, i naše blízké. A my se – snad, doufáme, toužíme po tom – my se znovu shledáme. V jeho společenství. V Boží náruči.“

Dodává, že vzpomínkou projevujeme naději, že vztah je silnější než smrt. Po kázání pozůstali přicházejí a u jednotlivých kamenů se jmény zapalují svíčky. Jména se také předčítají. „A přece vyslovíme jejich jména s důvěrou, že nejsou a nebudou zapomenuta. Bůh jejich jména zná, on si je povolal k sobě, do města světla, kde není bolest, ani pláč, ale plnost radosti a pokoje. Dnes

jsme odděleni, ale máme naději, že se s nimi shledáme v Božím království,“ zaznívá při obřadu.

Na konci bohoslužeb si lidé kameny se jmény svých blízkých berou a odnášejí si je na památku. Ještě předtím zazní také modlitba, jejíž autor-kou je Sylwia Bukowski:

Věčný Bože, Pane času:

*Vzpomínáme na lidi,
kteří kdysi patřili do našich životů,
a teď už nejsou.*

*Láska, která nás pořád spojuje, také bolí – moc
nám chybějí.*

Vrací se nám

*všechny neuzavřenéosti v našich vztazích
a nedokážeme se oprostít od toho, co bylo kdysi.*

Bože,

u tebe hledáme se svými vzpomínkami útočiště.

V tvé blízkosti jsou naši zemřelí bezpečně skryti.

U tebe nacházíme sílu pro náš život.

Dej nám zakusit jistotu svého odpuštění,

dej nám dojít pokoje,

abychom se netrápili tím, co nejde změnit.

Uzdrav smutek,

který je překážkou každé nové radosti.

Potěš a uzdrav nás svým hojícím slovem.

Tomáš Trumpeš, FS Boskovice

SPIRITUALITA

Slavnost světla prozářila smíchovský sbor

Největší pražskou modlitbu Taizé hostili evangelíci

Pod názvem Slavnost světla se toto ekumenické modlitební setkání koná každý rok, pokaždé v kostele jiné církve. Letos se role hostitele ujala Českobratrská církev evangelická.

Po katolickém Salvátoru v loňském roce tak volba padla na evangelický sbor na pražském Smíchově, který je dostatečně prostorný, dobře dostupný a navíc vytápěný. K ekumenické modlitbě se v něm sešla necelá stovka lidí.

I letos se na jeho zdárném průběhu podílelo velké množství hudebníků a zpěváků, z nichž mnozí zajišťují pravidelné pražské modlitby Taizé v kostele sv. Martina ve zdi (každé první pondělí v měsíci vyjma letních prázdnin).

Jak bývá pro ztišení inspirovaná komunitou Taizé typické, jejich náplní jsou vícehlasé zpěvy, biblická čtení, přímlyvy a také několikaminutové setrvání v tiché modlitbě. Celopražské setkání získalo svůj název podle toho, že si během něj účastníci od sebe navzájem zapalují svíce. Kromě toho bylo v jeho závěru možné setrvat v osobní modlitbě u kříže. Trvalo proto necelé dvě hodiny, tedy déle, než běžné Taizé modlitby. Po setkání, na které dorazila necelá stovka lidí, ještě následovalo pohoštění, u něhož se pokračovalo v neformálních rozhovorech.

Letos bylo možné se sejít už během pozdního odpoledne v rámci hagioterapeutické skupiny, kterou vedla Renata Kolářová, ředitelka psychotherapeutické sekce České křesťanské akademie. Těto možnosti využila asi desítka zájemců. Společně četli evangelijní text, který měl večer zaznít, a nechávali jej promlouvat do své osobní situace.

Slavnost světla zanechala v účastnících dobrý dojem. Podle bývalého ministra kultury Daniela Hermana „takovéto duchovní chvíle napomáhají obnovit vnitřní pokoj, který jediný může vyrovnávat někdy značný nepokoj okolního světa“.

Pozitivně smíchovské modlitební ztišení hodnotí i místní farář Jonatan Hudec. „Ač jsem trochu jiného založení, spoustu písní pocházející z téhle komunity mám moc rád. Patří k pestrosti křesťanství napříč církvemi. Mají moc spojoval.“

Karel Pacovský, Petr Pijáček, foto: Vojtěch Tatra

JUBILEUM

O Vetterovi

Statečný farář a někdejší šéfredaktor Českého bratra oslavil devadesátiny

Když mi bylo sedmnáct, kostel mě nepřitahoval. Táta byl katolík, máma evangelička. Máma nás vodila, staršího bráchu a mě, do sboru ve Střešovicích. Panovalo odporný, bolševický dusno, já si ho začal palčivě uvědomovat a toužil jsem po svobodě, po vzduchu, po něčem jiným, po jiném, čistším světě. Nechtěl jsem utýct, chtěl jsem žít naplno, žít proti zdi.

Pak se to stalo. Do sboru ve Střešovicích přišel v roce 1973 nově farář Jaroslav Vetter. Po

nějaký době jsem se šel podívat, co on je zač, jak káže. Kázání pro mě bylo důležitý, slovo bylo důležitý. Šel jsem na kukačku jednou, dvakrát, ale nestačilo mi to, musel jsem znovu a znovu. Proč? Protože Vetter byl revoluce, Vetter byl převrat, tunel jinam, do světla. Ještě jsem netušil, co se děje, ještě mi nedocvaklo, že revoluce není on, nýbrž víra, ale ten chlap na kazatelně mě totálně fascinoval. Dnes bych asi řekl „prorok“, tenkrát jsem si spíš říkal „ty vole, tak tohle je ►

šílenec“ a šílenec bylo samozřejmě něco maximálně pozitivního, někdo „jiný“ než ta šedá, vyžděšená hmota kolem.

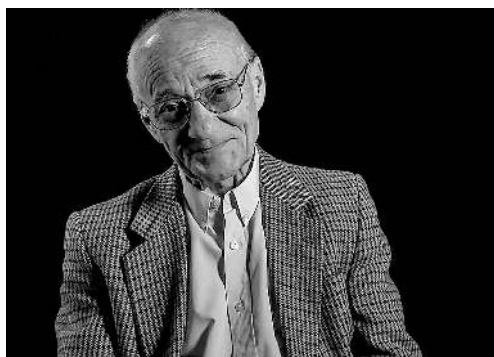
Vetter měl úplně jiný projev než ostatní faráři, když kázal. Jako mladý jsem rychle viděl, že tohle jde na krev, že tohle prýští, stříká rovnou z kostí, z masa, ze srdce nebo rovnou z duše. A zároveň jsem viděl, že Vetter je rváč, že se s něčím pere, že s něčím zápasí. Časem jsem pochopil, že zápasil s Biblí o víru, že zápasil o sdělení, o slovo, že celou svou bytostí toužil slyšet a dávat dál zvěst Bible.

Jaroslav Vetter se narodil 18. listopadu 1935 v Praze. Studium na gymnáziu mu bylo kvůli kádrovému posudku znemožněno, a tak byl přidělen do těžkého průmyslu a začal se učit elektromechanikem. Po složení maturity na jedenáctiletce vystudoval Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu. V r. 1959 nastoupil jako vikář na sbor v Děčíně, později působil jako farář v Chomutově. Prázdninové pobyty pro děti v Bělči nad Orlicí jej inspirovaly k založení tábora pro děti. Svůj záměr zrealizoval koncem 60. let, už jako tajemník synodní rady pro práci s dětmi. Díky jeho úsilí se podařilo vybudovat rekreační středisko v Chotěboři, které se poprvé otevřelo v r. 1971. Od r. 1973 působil až do svého odchodu do penze v r. 2000 jako farář ve sboru Praha-Střešovice. V letech 1987–1991 vedl redakci časopisu Český bratr, publikoval také v týdeníku Kostnické jiskry.

Když se s takovým člověkem setkáte, nedá vám pokoj, nemůžete ho nechat odejít a nemůžete ani sami od něj odejít. Protože je to zdroj. Ještě nevíte čeho, ale je to zdroj. Přál bych každému, aby potkal takový zdroj. Takovou konfrontaci. Takovou záhadu.

Takového člověka.

Nakazil mě, nakazil nás, hrstku mladých, rozlícených, hladových po pravdě a po slovu a po otevřenosti a po debatě v době nedebaty a chmurného mlčení. Vetter nás vtáhl do zvěsti Bible jak vír, vír víry, necpal nám sám sebe, ale to, co z Bible vyčetl, co z ní vydoloval, vyrval, ale co mu zároveň bylo milostivě dáno. Vetter mi ukázal, co je exegeze, nechal mě vejít do obřího množství biblických vrstev, poodhalil mi nepochopitelnou aktuálnost Bible. Najednou jsem viděl, že „je to o mně“, že je to „o nás“, že ty texty ke mně mluví, přímo ke mně, že mi šeptají a že na mě křičej, že ta stará, ta šíleně stará Bible se děje a že se děje teď, v tuhle vteřinu. Víra? Jo, víra. Bez víry by mlčela.

Jaroslav Vetter (2017)

Vetter byl pro nás zjevení, proud svobody v totalitě, jsem moc vděčný, že jsem ho potkal. Debatovali jsme, hádali jsme se, taky jsme si mnohdy nerozuměli, jasně že jo, měli jsme jiný představy o životě, o vztazích, o sboru, o budoucnosti, o vzdělání, ale to byly prkotiny. Věděli jsme s naprostou jistotou, že Vetterovi nejde o sebe, že on a jeho zvěst je to nejlepší, co nás v životě mohlo potkat, nejlepší škola, že nám dal směr a že ten směr má větší cenu než cokoli jiného kolem nás.

Když ho vidím v kostele, mám vždycky radost.

Martin Fendrych, novinář a člen FS
Praha-Střešovice, medailonek redakční,
foto: Paměť národa (repro ČCE)

Josef Jančík z Bohemky (1925–2012)

Kazatel evangelia a člověk čistě zbožnosti

M už vzpřímené postavy s širokým úsměvem na tváři. Bydlel na konci vesnice, měl rád svou ženu Růženu a lidi vůbec. Jezdil krásnou Ladou, takovou tou silnější a vybavenější, však vy starší pánové dobře víte. Zůstal trvale v mé mysli a v mém srdci. Zvláštní je, že jsme se viděli snad třikrát nebo pětkrát. Bylo to všehovšudy jen několik hodin čistého času. Už to je zvláštní. S někým se potkáváte pořád – a nic. S někým jste pár hodin – a něco. Úcta, obdiv, v mysli to nejde uzavřít, stále to nějak inspiruje. Úplně cítíte v sobě, kdesi hluboko, jak jste rádi, že jste směli takového člověka potkat.

Na konci války došel se Svobodovou armádou až do Prahy. Ta informace v sobě skrývá, že prošel dukelským průsmykem. Peklem na zemi. Snažil jsem se opatrně fuknout, zda by o tom přece jen něco neřekl. Nechtěl o tom mluvit. Natolik byl však gentleman, že když už jsem se vůbec zeptal, tak přece jen něco odpověděl. No, Danieli, viděl jsi kolem sebe lítat všechny části lidského těla. Víc neřekl, nebylo třeba.

Nebyl abstinent. Ale bylo patrné, že opilost je mu protivná. A vulgární muž, a vůbec hrubé jednání a vyjadřování, že nějak překáží v tom krásném Božím světě. A myslím, že dámy a ženy, které se s ním setkaly, potvrdí, že s nimi vždy jednal s tichou elegancí.

Byl zbožný. Tak nějak čistě. Přesvědčivě. Za život potkáte mnoho lidí, kteří jsou zbožní. Na některých to ani nepoznáte. Nemyslím, že to je chyba. Ale trochu škoda to je. Na jiných to bije do očí, a je to protivné. Cítíte, že chtějí, aby si toho druhí všimli, a to působí odpudivě. Josef Jančík uměl před jídlem nalít skleničku a říct

s dojetím něco, co jste nevěděli, zda je přípitek nebo vřelá modlitba plná díky a proseb. Dobrořečení v praxi, bez nahlížení do moudrých liturgických knih.

Josef Jančík na nedatované fotografii

Víš, Danieli, říkal jednou, lidi jsou zvláštní. Někdo přijde a nadává. Je sucho. Krávy nemají co žrát. Josefe, co ten tvůj Bůh dělá? Proč neprší? A jindy přijde a brblá. Prší. Stroje nemůžou na pole. Všechno tam shnije. Copak to ten tvůj Bůh nevidí?

A já mu říkám – a řekl jsi mu to? Řekl jsi mu, co chceš? Otevřel jsi vůbec, s prominutím, tu svou hubu? Když něco chceš, tak to musíš říct, ne? Co? Neřekl? Byl jsi líný říct pár slov? Tak proč chceš po někom, aby tě slyšel, když ti ani nestojí za to ho oslovit?

Měl jsem ho rád. Kazatele evangelia, Josefa Jančíka z Bohemky na Ukrajině. Pokud vzniká poklad, který nežere ani rez, ani mol, ani inflace, pak setkáváním s takovými lidmi.

Daniel Ženatý

DIAKONIE

V bezpečí. (Karolína Danielová se synem Mariem.)

foto: A. Šůra

Říci si o pomoc hned

Jak Diakonie pomáhá lidem ve složité životní situaci postavit se na vlastní nohy

Karolíně Danielové je šestnáct let. Se sedmiměsíčním synem Mariem žije v Domově pro rodiny s dětmi v Terezíně. Ten spadá pod Diakonii Litoměřice a není to typický azylový dům. Nabízí víc než jen přístřeší. Vytváří důstojné a bezpečné místo s cílem pomoci klientům získat stabilitu, chuť do života a přirozenou motivaci k životní změně. Svým uspořádáním a vybavením co nejvíce připomíná běžné bydlení. Klienty to motivuje k práci na sobě – aby si byli schopni vlastní bydlení najít a udržet. I Karolína Danielová se o to snaží. V době našeho rozhovoru měla s přítelem zažádáno o městský startovací byt. Ten jí nakonec přidělen nebyl. Ted' hledá Karolína Danielová další řešení své složité životní situace.

Kde jste vyrůstala, než jste se dostala do azylového domu?

V Litoměřicích u mamky, jejího manžela a spolu se sourozenci. Žili jsme pohromadě v bytě. Když jsem ale s přítelem otěhotněla, dala mi maminka jasně najevo, že se musím postavit na vlastní nohy. Nechtěla mít na starosti dceru s malým dítětem, protože sama má doma práce až nad hlavu. Je nás šest sourozenců, přičemž moje sestra má náročnější mentální i tělesné postižení. Vyžaduje mamčinu trvalou péči. Maminka se na mě zlobila i proto, že jsem kvůli těhotenství skončila se školou. Na základní škole jsem dostávala docela dobré známky, nejhůř trojky. Měla jsem pokračovat na učňáku. Jak jsem ale začala čekat Maria, nenastoupila jsem

tam. To mamince dost vadí. Vzdělání je pro ni hodně důležité. I proto po mně chtěla, ať se o sebe začnu starat víc sama.

Takže jste se ocitla na ulici?

To zase ne. Doma mě nepřestali podporovat. Jen nechtěli, abych jim zůstala viset na krku. Maminka mi doporučila, ať se obrátím na azylový dům litoměřické Diakonie. Před několika lety jsme v něm na čas s rodinou žili, když jsme se ocitli v nouzi. To mi bylo tak třináct let. Maminka věděla, že mě v azylovém domě podpoří. Také paní z OSPODu (Orgán sociálně-právní ochrany dětí, pozn. red.) chtěla, ať nezůstávám doma. Potřebovala se přesvědčit, že svou situaci samostatně zvládnou a že se dokážu o syna Maria dobře postarat. Takže to nebylo tak, že by mě někdo odněkud vyháněl. Žádné „běž, už tě nikdy nechci vidět“. Spíš po mně maminka i úřady chtěly, abych se začala učit vlastní zodpovědnosti.

Jaké to bylo začít žít tak náhle mimo domov?

Ze začátku těžké. Litoměřická Diakonie má dva azylové domy. Chtěla jsem do toho v Terezíně, protože v něm mohou žít i muži. Mohli bychom tam tedy být spolu s přítelem. V Terezíně ale bylo plno. Nastoupila jsem proto do Litoměřic, do azylového domu v Liškově ulici. Ten slouží jen maminkám s dětmi. Mně tam však samotné, bez rodiny, bez přítele nebylo dobře. Nebyla jsem na život bez svých blízkých připravená. Nakonec jsem stejně trávila hodně času doma – jak mi to jen maminka umožnila. Když se pak uvolnilo místo v Terezíně, přešla jsem tam. Začali jsme tu žít spolu s přítelem a to už snáším lépe. ►

Potkala jsem se tu také se sociální pracovnící Lucií Jakubičkovou. Mám k ní velkou důvěru. Hodně mi pomáhá.

Vašemu synu Mariovi je teď sedm měsíců. S prvním dítětem to mají rodiče vždy náročné. Jak vám péče jde?

Právě díky Lucií Jakubičkové to zvládáme. Se vším nám poradí. Stará se i můj přítel. My jsme měli menší krizi, nepohodli jsme se, tak jsme se na chvíli rozešli. Přítel z azylového domu odešel. Ale dnes je to zase na dobré cestě. Přítel za námi dochází každý den a s malým mi pomáhá. Jako mladá maminka zažívám různé strachy, pochybnosti. Třeba jsem nevěděla, jestli malého můžu pokládat na bříško. Zdál se mi podivně neklidný. Naštěstí v azylovém domě mám vždy na koho se obrátit, rád mi poradí. Mario je podle všeho zdravý kluk, úplně v pořádku. Bez podpory pracovníků azylového domu bych si tím ale zdaleka nebyla tak jistá. Je hodně živý, někdy až moc živý, což mi zvlášť ze začátku dávalo hodně zabrat. V noci se budil na kojení každé dvě hodiny. Z toho jsem byla hodně unavená. Ještě nikdy jsem tak málo nespala.

Proč jste si s partnerem prošli krizí?

Nezvládali jsme emoce. Byli jsme oba hodně unavení. Neshody nebo náročné situace jsme řešili křikem. Rovnou jsme šli do konfliktu. V tom už jsme se snad zlepšili. Hlavně díky terapiím, které azylový dům také nabízí. Při individuálních terapiích si hodně třídím myšlenky. Učím se místo křiku vysvětlovat, co mi vadí, nebo co zrovna řeším za problém. A když se řítím do průšvihů, když vnímám, že emoce neudržím na uzdě, tak si rovnou řeknu o pomoc – třeba Lucií Jakubičkové. Říci si o pomoc hned, neodkládat to, to je asi jedna z hlavních věcí, co jsem se v azylovém domě v Terezíně naučila.

Co dalšího jste se v azylovém domě naučila?

Hlavně vařit. Dostáváme tu potravinovou pomoc. Učím se vařit z toho, co je zrovna k dis-

pozici. Dobře už zvládám kuře na paprice a guláš.

Plánujete se ještě vrátit do školy?

Rozhodně. Maminka na tom trvá, dost jí na tom záleží. Dohodli jsme se spolu, že příští rok by mi pomohla s hlídáním malého, abych pokračovala a vyučila se – obor kuchař, číšník. Ale bude to hodně složité. S přítelem si teď musíme hlavně vybudovat stabilní zázemí, což rozhodně nepůjde snadno. Přítel je starší než já, je mu třia dvacet let, ale zatím nemá stálou práci. Pracuje jenom brigádně. Já musím být s malým. Moje maminka zase musí být hodně s mou sestrou, která je upoutaná na vozík a do toho má Downův syndrom. Zařídit to tak, aby mi maminka mohla Maria hlídat, bude hodně složité. Musíme toho vyřešit dost najednou.

Rodinám nabízí azylový dům v Terezíně provozovaný Diakonií Litoměřice sedm malých bytů. Jeden z nich v době našeho rozhovoru obývala sedmičlenná rodina. Bytové jednotky jsou vybavené vlastními domácími spotřebiči, jako jsou například pračky nebo ledničky. Obyvatelé domácností za jejich užívání nesou zodpovědnost podobně jako za společné prostory azylového domu. Sociální pracovníci nedrží noční služby. Přes noc je přítomná jen domovnice. Všechna tato opatření připravují rodiny na to, aby každodenní situace zvládaly svými silami a byly tak připravené najít si a udržet vlastní bydlení.

Jaké jsou tedy vaše nejbližší plány?

V azylovém domě Diakonie v Terezíně mám smlouvu jen na rok. Už tu žijeme osm měsíců, takže mám opět starost o bydlení. S předstihem jsem si podala žádosti do dalších azylových domů, kde bychom mohli být celá rodina – i s přítelem. Bohužel oba azylové domy, které připadají v úvahu, jsou dál od Litoměřic – je-

den v České Lípě, druhý v Roudnici nad Labem. Hodně jsme se upínali na to, že získáme v Litoměřicích startovací byt. Jeden se uvolnil. Zažádali jsme si o něj, správně vyplnili všechny formuláře a doložili vše potřebné. Byt nám ale město nepřidělilo. Proč – to jsme se nedozvěděli. Ale žadatelů určitě muselo být víc. Tak to musíme zkoušet jinde a znovu.

A dlouhodobé plány?

Až se vyučím, chtěla bych pracovat jako kuchařka a žít s přítelem s dětmi ve vlastním bytě. Prostě jako normální rodina.

Adam Šůra

PROJEKTY

Klub Pomněnka 360

Novoměstské středisko Diakonie rozjíždí novou dárcovskou výzvu

Domov Pomněnka v Novém Městě na Moravě rozjíždí dárcovskou výzvu Pomněnka 360. „Hledáme 360 dárců, kteří nám pomůžou s dofinancováním provozu a zachováním nepřetržité služby zdravotních sester,“ říká k výzvě Michaela Grmelová, ředitelka Diakonie ČCE, střediska v Myslibořicích, pod které novoměstská Pomněnka spadá.

Dárcovská výzva má také přispět k rozvoji smyslových aktivitací. Jedná se o jednu z velmi účinných metod, která pomáhá lidem s demencí s udržení základních lidských smyslů. „Ročně potřebujeme na dofinancování získat více než dva miliony korun a tyto peníze pocházejí z darů fyzických a právnických osob,“ upřesňuje ředitelka. Účelem nové dárcovské výzvy Pomněnka 360 je získat 360 pravidelných dárců, kteří budou ochotni každý měsíc posílat 500 Kč na účet veřejné sbírky. „Tím bychom provoz domova stabilizovali a mohli tak rozšiřovat nabídku aktivit pro naše obyvatele,“ doplňuje ředitelka střediska.

V Pomněnce už nyní pomáhá několik dobrovolníků, kteří zajišťují různé aktivity, například cvičení, tanec, hudbu, čtení a také drobné ruko-dělné práce.

V současné době tvoří dary 350 000 Kč ročně, což je zhruba jedno procento příjmů. Většinu

nákladů pokrývají úhrady klientů, dotace MPSV, příspěvky kraje a obcí a také úhrady zdravotních pojišťoven.

dvůr Domova Pomněnka

Dárcovská výzva začne na první adventní neděli a potrvá i v roce 2026. Domov Pomněnka postavila a provozuje od září 2024 Diakonie ČCE, středisko v Myslibořicích. Pomněnka byla od začátku zamýšlená jako budova pro lidi s demencí, zejména s Alzheimerovou nemocí. Její interiéry splňuje požadavky na moderní domov pro seniory. Za architektonické řešení byl domov oceněn cenou Stavba roku Kraje Vysočina 2024, zejména za pečlivě promyšlené provozní řešení a architektonický styl, jenž pro své klienty vytváří příjemnou a útulnou atmosféru domácího prostředí.

Petr Hladík, Diakonie Pomněnka, foto: ARO

SLOVO

Hvězda zářila a vzduch se chvěl...
(Kufříkový betlém z 20. století, sbírka
betlémáře Jiřího Votruby.)
foto: ARO

Těším se z toho, že nebe čeká

Vzpomínání na Točné

Hudebníka Jiřího Tichotu a faráře Miloše Rejchrtu pojí dlouholeté přátelství. Lidsky je propojuje nejen víra a stařečné postoje, ale také láska k hudbě. Z jejich vzájemného setkávání vzešel v roce 2003 knižní rozhovor s názvem *Na Točné*. Letos v říjnu se Jiřímu Tichotovi dostalo mimořádné pocty, když se zařadil mezi 48 osobností, které na Pražském hradě převzaly státní vyznamenání. Jen stěží bychom pro rozhovor s ním našli někoho povolanějšího než právě Miloše Rejchrtu. A symbolicky se i tentokrát uskutečnil na stejném místě jako tehdy – u Tichotových v Točné u Prahy.

Čtenářská obec Českého bratra se samozřejmě přidává k těm, kteří už ti k udělení státního vyznamenání na Pražském hradě gratulovali. Můžeš prozradit, co jsi tam prožíval? Na koho nebo na co jsi při tom myslel?

Byl to samozřejmě silný moment, to nebudu zapírat. Asi všichni ocenění vzpomínali. U mě to bylo umocněno tím, že jsem pán, který už toho hodně pamatuje, a vyznamenání jsem dostal až v poslední životní etapě. A měl jsem na co vzpomínat! Přiznám se, že mě překvapily ohlasy, které jsem dostával já i celá kapela. A i když bylo formulováno, za co to dostávám, byl jsem oceněn nejen za to, že jsem vedl takovou dlouhou dobu Spirituál kvintet, ale že jsem měl možnost zanechat nepatrné stopy také v hudbě, protože jsem učil celou generaci budoucích muzikologů, odborníků a vědců. Zabýval jsem se historií hudby, věnoval jsem se něčemu, co u nás v té době bylo úplně zapomenuto prakticky v celé Evropě, tedy období, kdy loutna a příbuzné ná-

stroje hrály v evropské hudbě důležitou roli. Na to na všechno jsem vzpomínal, samozřejmě i na rodiče, sourozence a přátele. Zejména spolupracovníky v Kvintetu jsem si připomněl všechny a moc dobře vím, že tam vlastně symbolicky mohli sedět vedle mě – a bylo by to tak správně.

Konec roku je blízko. My si můžeme přiznat, že blízko je i konec našich roků, a proto si můžeme dovolit i bilancovat. Co z toho, co se ti povedlo, bys zvýraznil? Co považuješ za svůj největší životní úspěch?

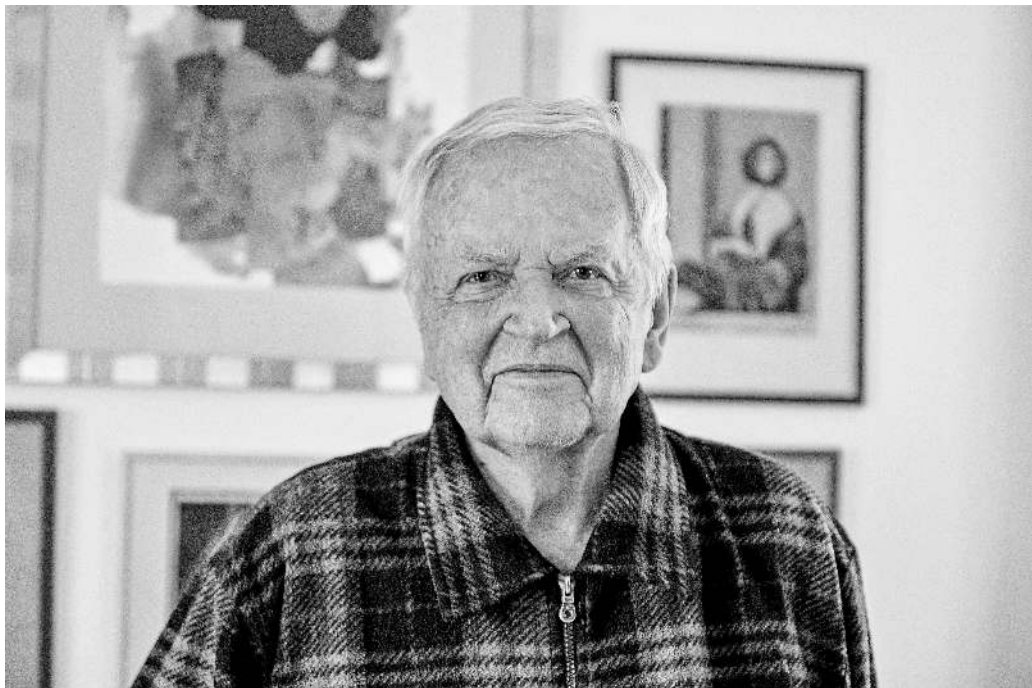
To nechám na jiných. Sám si to netroufám vypíchnout. Já jsem prožil docela obyčejný život. To, za co jsem skutečně vděčný, je to, že jsem měl to štěstí, že jsem vyrůstal v rodině, na kterou budu vždycky dojatě vzpomínat.

„Já už vod svý mámy, vod svýho táty vím, že hlavní rolí je hrát fér a co to dá,“ stojí v písni *Kdo naplní nebe*. Je to tvoje vzpomínka na rodiče?

Je tomu tak. Táta i maminka měli život moc těžký, podobně jako většina jejich generace. Zažili dvě války, německou a bolševickou totalitu. Taky na to lidsky doplatili. Ale musím říct – a vzpomínám na to často – v téhle reptavé době, kdy lidé nevědí, kterým autem mají jet do zaměstnání anebo někam do zahraničí, ale nadávají a vykřikují, že ostatní se mají líp a že oni by se chtěli mít taky líp...

... a nemusejí řešit otázku, co říct tátovi, který je zavřený v kleci a pustí ho k němu dvakrát do roka.

Mluvíš o mém tátovi. K těm otázkám taky patřilo, co nám má máma dát k jídlu. Protože od chvíle, kdy tátu zavřeli, jsme byli bez peněz. ►

Jiří Tichota

Maminka byla v domácnosti, jako těžká kardička nemohla pracovat. Háčkovala rukavice, ty jí známé prodavačky v Bílé labuti (obchodní dům v Praze, pozn. red.) pomáhaly prodat, a z toho živila rodinu. Já jsem od ní jednou neslyšel, že by řekla: „Pane Bože, co to se mnou děláš?“ Ona se pořád usmívala. Za všechno byla vděčná. Když zjistila, že je táta zavřený, tak to prostě vzala na vědomí a snažila se to nějakým způsobem zvládnout.

Zůstaňme u těch prodavaček. Ty ženy tím něco riskovaly. Ale nabídlý se a dělaly to. Měli jste více takových setkání s lidmi, kteří vám byli ochotni pomoci, když šlo do tuhého?

Nemůžu vynechat skaut. Snad se můžu pochlubit, že jsem byl ve skautu s oběma Havly – s Václavem i Ivanem. Ve skautu jsem se stýkal s lidmi, na které bylo spolehnutí, kteří byli vychovávaní k čestnému životu. To byl pro mě moc pěkný vzor. Těsně před koncem války vojáci srovnali se

zemí dům za Prahou, kde jsme byli v podnájmu. Potom jsme dostali byt v Praze v Pařížské ulici, kde jsem vyrůstal. A kousíček od našeho domu je evangelický kostel U Salvátora. To je kostel, ke kterému jsem měl vztah, aniž bych o tom věděl. Těsně před válkou mě v tomto kostele nad křtitelnicí, která tam stojí dodnes, pokřtil pan farář Stanislav Čapek. Potom jsem tam chodil do mládeže a potkal jsem tam mnoho a mnoho osobností – jednak farářů, ale i těch kolem mládeže nebo evangelických brigád. Na jednu jsem viděl, jaké to je, když je někde opravdové společenství, v němž člověk nepřemýšlí nad tím, co z toho pro sebe vytěžit, ale snaží se být užitečný pro ostatní. Poté, co tatínka pustili z vězení, kde prožíval svoje nejtěžší dva roky, pracoval u Salvátora ve staršovstvu, takže jsem byl na ten kostel hodně napojen. Těšil jsem se na nedělní bohoslužby a schůzky mládeže. I kvůli muzice. Protože jsem se o hudbu zajímal, vybrala si mě salvátorská varhanice, abych jí šlapal měchy a později na koncertech obracel noty.

s Milošem Rejchtem v Točné (2025)

To byla moje cesta k muzice a ke všemu, co na mě v životě čekalo.

Z toho, v jakých jsi vyrostl poměrech a co tě formovalo, plyne, že jsi taky hodně četl Bibli a nechal ji na sebe působit. To se objevuje ve tvých textech, v překladech a parafrázích černošských spirituálů. Jak jsi k nim vůbec přišel?

To také souvisí se Salvátorem – i když tentokrát vlastně jenom místně. Můj tatínek chtěl, abych studoval něco solidního, třeba medicínu. A tak až do svého zatčení v r. 1951 nepřipustil, abych se hudbě více věnoval. Maminka měla ale jiné přesvědčení. I přesto, že jsme obraceli každou korunu, našetřila na kytaru a tu moji první mi koupila. Když se pak tatínek vrátil z vězení, zjistil, že má doma kytaristu a už s tím nic neudělá. Potom to také přijal, a když jsem později hrál i koncertní kousky, rád to poslouchal. Neumím říct, co přesně ovlivnilo moje texty. Sám jsem se nikdy nepovažoval za textaře, pracoval jsem vlastně z donucení, protože některé

skladby jsem prostě chtěl hrát. Byli jsme parta, která nepřejímala, chtěli jsme mluvit vlastními slovy. V těch téměř 300 písních, které jsme za celou dobu měli v repertoáru, opravdu naprosto jasně převažuje repertoár Dušana Vančury a můj. Oba jsme vycházeli z toho, že spirituál je píseň, která to má ve svém popisu a je na to vázaná organicky i melodie. Je to všechno vymyšleno jako jeden celek. Nesluší se, abychom na biblický text napsali písničku k tanci.

Kdy jsi potkal spirituály? Čím tě zasáhly?

Se spirituály jsem se potkal u Salvátora. V r. 1952 nebo 1953 do Prahy přijela z USA černošská operní společnost, aby tady dávala Gershwinovu operu. A ten černošský sbor, jak už to u černošských sborů bývá, rád zpíval, nejenom opery. Proto se zpěváci domluvili a začali o nedělích chodit po pražských kostelech, kde zpívali černošské spirituály. A když přišli do Salvátora, zrovna jsem tam ten den byl. Naprosto mě to očarovalo. Nikdy jsem nic podobného neslyšel. Spirituály se už tehdy zpívaly různě ►

po světě. Ale tady to zpívali lidé, kteří to uměli, což bylo nesoouměřitelné. Byl to úplně jiný hudební svět.

A opět se vrátím do Evangelické církve. Já sám jsem si netroufl – i když jsem pak přeci jen jednu píseň podle sluchu zapsal, ale dvě další zapsal Petr Čejka, syn evangelického faráře s absolutním sluchem a profesionální violoncellista. Později jsem ho přivedl do VUSu (Vysokoškolský umělecký soubor, pozn. red.). Tam se tehdy zpívala trochu klasika, ale především mládežnická svazácká literatura. A najednou jsme zpívali spirituály a Lucerna se mohla zbláznit. Pak jsem ale skončil se studiem chemie a musel jsem jít na vojnu. Když jsem se vrátil, přišli za mnou pamětníci těchto pokusů se spirituály a řekli jsme si, že budeme vystupovat ve čtyřech jako pánská kapela. A tak to začalo.

V jednom spirituálu, který jsi otextoval, stojí skoro parafráze oblíbeného evangelického hitu *Ó, ujmí ruku moji*: „Svou ruku dej mi Pane, ruku dej, ať cestou nebloudím, pohlídej.“ Máš nějaký osobní zážitek, kdy jsi pocítil, že tě ta Boží ruka nějak podržela?

Já nemám tvůj farářský slovník, takže bych to takhle neformuloval. Ale myslíme oba totéž. Já jsem působil jako vysokoškolský učitel na filozofické fakultě, odkud pocházel později Palach, a měl jsem přístup ke studentům. To nebylo pro tenkrát vládnoucí partičku k zahození. Byl jsem člověk, který vedl kapelu, jezdili jsme na festivaly. Velkou roli hrála i skutečnost, že tatínek mojí ženy byl významný redaktor rozhlasu a televize v období Pražského jara Vladimír Tošek...

...redaktor slavného protiokupačního televizního vysílání z Cukráku v srpnu 1968.

Ano. On potom emigroval do zahraničí, ale náš aparát by o něm rád i dál věděl všechno. Těch důvodů bylo víc. Takže mi jednoho dne přišla obsílka, že mám vzít pas, legitimaci, řidičák a jít

do Bartolomějské (v této ulici sídlilo nechvalně známé sídlo pražské StB, pozn. red.) si popovídat.

Jiří Tichota je muzikolog, loutnista, zpěvák a textař, jehož jméno je neodmyslitelně spjato se skupinou Spirituál kvintet. Stál u jejího zrodu a po šest dekád působil jako její umělecký vedoucí. Kvůli perzekuci otce nejprve nemohl studovat, pracoval tedy jako dělník. Později začal studovat chemii na Vysoké škole chemicko-technologické, přestoupit na vysněnou muzikologii se mu však nepovedlo. Až po návratu z vojny byl přijat na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, kde vystudoval hudební vědu. V r. 1960 společně s Ivetou Machou, Miroslavem Kellerem a Miloslavem Kastelovičem založil skupinu Spirituál kvartet, z níž se později stalo věhlasné těleso Spirituál kvintet, které bez přestávky působilo až do r. 2021. S manželkou Zdenkou, která taktéž působila ve Spirituál kvintetu, má dvě děti. Hlásí se k Evangelické církvi a je členem sboru Praha-Staré Město. V říjnu 2025 obdržel z rukou prezidenta Petra Pavla medaili Za zásluhy v oblasti umění a kultury.

Ty jsi asi myslel to, že jsem se musel rozhodovat, jestli budu spolupracovat s StB. Musím říct, že jsem to ani jako velké rozhodování nevnímal. Mně neměli co nabídnout. Nelákala mě ani kariéra politická či společenská. A měl jsem zavřeného tátu! Vyrůstal jsem v rodině, která tyhle metody nesnášela. Žil jsem s církví, která varovala před důsledky zbabělosti. K tomu rozhodnutí nebylo třeba žádné hrdinství. Že jsem neměl pochybnosti, to ale opravdu nebylo samo sebou. Byli tací, kteří v podobné situaci pochybovali, protože neměli určité jistoty, o kterých já jsem ani na vteřinku nepochyboval.

Je ta ruka nepodržela.

Ano. Řekněme to takhle.

V jedné písni Spirituál kvintetu se zpívá „já se těším do nebe“. Tak řekni rovnou – těšíš se do nebe?

Nevím, jestli se těším do nebe. Ale těším se z toho, že vím, že nebe čeká. Mně se tady líbí, já si žiju pěkně. Mám skvělé děti a výtečnou manželku. Takže musím říct, že nahoru nepospíchám. Ale vím, že to není tak hrozná budoucnost, jako kdybychom se báli, co všechno nás ještě může potkat. A to se prostě nebojím.

Blíží se Vánoce. Ve tvých vánočních textech je samozřejmě také něha, radování se z narozeného děťátka apod. Ale je tam i hodně připomínek lidské zloby a temnot světa. Kde se to v tobě vzalo? Máš nějak propojeny chvíle narození a všelijakých hrůz? Budu indiskrétně konkrétní: ty ses na tomto místě narodil – a také právě zde zemřel tvůj otec. Souvisí to s tím nějak?

Tatínek si vzal tady v bývalé chatě život. Bylo to pod tíhou prožitku vězení, vědomí toho, co o něm komunisté vědí, i toho, že už se nikdy nemohl vrátit k profesi vysokoškolského učitele. Je to taková autentická nota, která je pro spirituály typická. Spirituály psali lidé, kteří neměli jednoduchý život. Tíží jejich života si neumíme ani dobře představit. A přitom věděli o poselství o narození Krista a chtěli je slavit. Ale myslím, že automaticky se jim do toho dostávala i realita. Ani v tom příběhu to není jen cinkání zvonečků a zpěvy andělské, ale už je tam zakotvena budoucí tragédie. Lidé, kteří teď nosí nemluvnátka dárky, jsou ti stejní, kteří budou za pár let křičet „ukřižuj“. Tenhle kontrast spirituálu na mě vždycky působil. To v českých koledách není.

Jakou máš naději pro svoje děti, vnoučata a vůbec – pro budoucnost světa, speciálně pro českou zemi?

Ty se mě ptáš na věci, na které bys uměl sám odpovět mnohem líp než já, obyčejný tulák. Já na to odpovím, jak umím. Samozřejmě žiju nadějí, a to jak pro své nejbližší, tak pro to, co nazýváš naším národem. Můžeme mluvit i o celé zeměkouli. Budoucnost máme v určitém smyslu

s prezidentem republiky při převzetí státního vyznamenání na Hradě

ve svých rukou. Kdyby tomu tak nebylo, tak ztrácejí smysl jakékoliv postoje. Je to opravdu tak, že musíme doufat. Ale to také znamená, že pro to doufání musíme něco dělat. Čekat se založenými rukama, že to dopadne dobře, je sice pohodlné, ale asi málo účinné. Člověk musí začít u sebe s tím, že některé věci prostě dělat nesmí. I když to třeba nikdo nevidí. Že nic není beznadějně, to se ve světě ukázalo tolikrát, a to i v situacích, kdy už to vypadalo, že je vše ztraceno, že zapomínáme na to, že my o tom vlastně houby víme. Od toho je tu někdo jiný.

Nezkrácenou verzi rozhovoru si můžete poslechnout jako audiozáznam na SoundCloudu:

<https://soundcloud.com/ecirkev>

Dostupný je také na platformě Spotify.

připravili Miloš Rejchrt a Adéla Rozbořilová,

*foto: ARO, Odbor komunikace Kanceláře
prezidenta republiky*

Náměsíčník

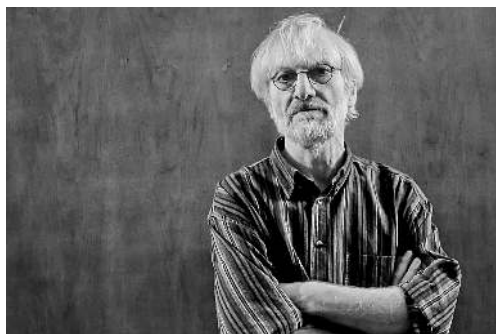
Propast propasti se ozývá...

Žalm 42

Jan stojí na okraji a jeho duch se vznáší nad propastí. Po jejím dně se posouvají nákladní auta jako mravenci, zatímco naproti nad kráterem trůní elektrárna s kouřícími komíny a chladičnými věžemi. Cesta z Čech ho dovedla až sem. V Lodži nasedl na rozvrzaný autobus, který ho zavezl sychravou a nudnou rovinou k elektrárně Bełchatów spolu s jejími zaměstnanci. Zírá do prostoru nezměrného lomu skrz mírný opar. Musel přelézt nějaké roury v trávě a prodrat se přes haldy několikerými pásy náletů či vysázených hájků a křovin. Porušil zákaz vstupu: cedule upozorňovaly na „geotechnické ohrožení“. Našel si to místo před odjezdem na mapě google, víc ho nezajímalo, kdyby byl nastavil satelitní mapu, pochopil by, oč se jedná, a tak je teď zaskočen měsíční krajinou a kráterem zvící několika set metrů.

Zírá do obrovité jámy. Do cíle své cesty. Jako by koukal přes Mrtvé moře na východní břeh Jordánu. Tady se hloubením člověk dostal taky pod hladinu moře, a kdoví jestli ne hloub! Také tady na protějších březích, vzdálených pár kilometrů, jsou žluté, okrové, ryšavé, plavé horniny, hlíny a písky; jsou však posety těžebními přístroji, rypadly, dopravními pásy, výtahy, jeřáby. Svahy jsou vrubovány jakýmsi galeriemi, po nichž se pohybují nákladáky. V autobuse se zeptal svého souseda, na co že jede ta „elektrownia“, a ten mu, udiven že se na to někdo vůbec může ptát, odpověděl: „węgel brunatny“. Hnědé uhlí. Pod těmi písky, zejména na dně lomu jsou tmavé fleky, prozrazující ono brunátné palivo. A támhle někde ve volném povětří uprostřed kráteru, v závratné výši nade dnem se vznáší Kuców... A kousek dál Aleksandrów, někdejší vesnice, z níž pocházejí Janovi předci.

V okolí jámy není slyšet ptačí zpěv. Až se vynadívá po měsíční krajině – uf, ta sypkost naší existence! – opustí onen konec světa, onu nepřekonatelnou mez na cestě za poznáním svých kořenů a stáhne se do Kleščova. Nenajde žádnou knajpu, tak si koupí něco k jídlu v samoobsluze, usadí se na lavičce v parčíku před kostelem a přemýšlí co dál. Musí s někým mluvit. Vyptat se na osud zrušených obcí a obyvatel amputované země. Bývalo tu víc českých vesnic. Je to už jenom legenda, anebo tu ještě nějakí Češi v okolí jsou? Ta nesmyslná díra, „kopalnia“, jak tu říkají, všechno překopala. Potomci českých pobělohorských exulantů se usadili tady na Zelovsku na samém začátku 19. století. Nejprve založili Zelov a pak založili další vesnice, včetně Alexandrova. Venkoncem tak i těm posledním, co se po válce neodebrali do pravlasti, znovu a doslova tu shořela půda pod nohama!

Petr Pazdera Payne

Jan se jde podívat na hřbitov, na „cmentarz reformowany“. Svíček je zde citelně méně než na vedlejším katolickém. Jsou tu česká jména a české nápisy typu: zde spočívá v Pánu, zde odpočívá... V lesku vyhlazených žulových desek se zrcadlí kouře vycházející z komínů bełchatovské elektrárny. Potkal paní, šla poklidit uschlé kytky a vypálené svíčky na hrobě. Na otázku po

hřbitovech propadlých vesnic povídá, že „kostičky sem na nový hřbitov přenesli z rozpadlých rakví.“ Jan pochybuje, zda všechny, a ona tvrdí, že ano. Na jednom náhrobku je napsáno: „Tu spoczywają prochy rodziny N. z ekshumacji grobów cmentarza w Kurowie.“ Nu ano, prochy – prachy, prach jsi a v prach se navrátíš – rodina, to není jen jeden prach, ale více prachů.

Pláně, lesy, stromy a pláně. Břízy závodí ve vzrůstu s borovicemi. Stromy jako stěžně v moři horizontality! A obrovská klubka jmelí coby strážní koše, vrání hnízda. Odjel do nedalekého Zelova. Ubytoval se v hotýlku Madryt, zbavil se zavazadla a vyrazil na obhlídku. Dvě služby, „usługi“, se mu zdály být ve městě nejrozšířenější: „usługi pogrzebowe“ a „fryzjerstwa“. Pohřebáctví a holičství. Nedaleko od svého středu se město mění ve vesnici: zahrádky, slepice, cirkulárky, kůlny. Jan se zastaví u vrakoviště a sleduje, jak těžký hák jeřábu opakovaně klove do autovraku, kdysi osobního auta. Město je na zdech a na nárožích vyzdobeno nasprejovanými židovskými hvězdami, nejednou doplněnými nějakými zkratkami, sprostárnami a antisemitickými slogany.

Kolem projela dodávka s nápisem: Pomarańczowa Pomoc. Oranžová pomoc. Těžko říct, k čemu ta dodávka slouží, ale její oranžová barva na pozadí jednolitě šedé oblohy, šedoohnědých polí a šedočerné silnice zasvítla a zahřála Jana u srdce. Čistá oranžová barva přišla do chmurných evropských krajín asi až s pomeranči; před příchodem pomerančů takováhle teplá, sytá, světlá a zářivá barva snad ani neexistovala. Pomeranče a oranžovou stejně jako ráj, paradýs, dala světu Persie. Avšak pouhá představička ráje je jako fata morgana a působí v této pustině dojmem naprosté nepatřičnosti. A hle, jakoby zázrakem po několika minutách chůze zahlédne ve škarpě půlku pomeranče. Kdyby nebyl rozkrojený, sebral by ho a snědl.

Hostinec Madryt je situován v průmyslové zóně mezi hangáry, dílnami, stavebninami, sanitární technikou a podobně. Chodí se do něj po škvárové ploše, využívané jednou za týden jako

tržiště. Restaurace je především úděsně sterilní. Bílý sál, naleštěná dlažba, plastové židle, umělé kytky, barový pult z bílých cihel. Není, čeho se očima chytit, kromě černě oděné barmanky za pultem. Dal se s ní do řeči. V restauraci nikdo. Hovoří spolu anglicky. Říká, že to má za pár, že končí a odlétá do Peru a do Mexika. Už to tady nemůže vydržet. Zeptal se, co tam bude dělat, a ona povídá, že bude pracovat jako stevardka na jachtě jednoho miliardáře. Pak bude cestovat. Rodiče ji nechápou, proč žije tak jak žije, nechápou to její cestování, a když už si vydělá nějaké peníze, proč nespoří anebo nestaví barák, a hlavně proč se nevdává, ať se podívá na svoje vrstevnice, už vychovávají děti a pečují o manžely. Těší se, až vypadne z téhle díry uprostřed Polska. Jmenuje se Klaudie. Musí ještě udělat inventuru, a tak si řekli dobrou noc. „Milo mi bylo,“ dodala.

Nad ránem se mu zdál sen: Meteor se srazil se Zemí a vytvořil kráter. Jáma v zemi je živá, rozpíná se a smršťuje. Pulzuje, jako by to bylo srdce. Ale srdce je pryč, je to prázdnota, stahy provádí její okolí, okolní zem. Jako by to bylo živé maso. Díra se každým tepem rozpíná víc a víc. Až jsou podemlety luka a pole a obydlí lené břehy a celé vesnice a městské aglomerace. Domy a kostely a hřbitovy se řítí do bezedné propasti. Kdoví jak vypadal Alexandrov – to byla Janova první myšlenka po probuzení a pak si vzpomněl na ten sen. Jak popsat díru? Jedině jejím okolím: díra a kolem ní... Jenže v tom snu ani to okolí nebylo pevně vymezené, definitivní, definované. Ano, „węgel“ je všude v podzemí a díra je potenciálně všude, všude se dá kopat. Kdysi bývalo pod zemí peklo, ale když se tam hrábne, zjistí se, že tam – kromě uhlí – nic není, peklo tedy neexistuje. Stejně jako když kosmonauti vylítli do vesmíru, nic tam neviděli a vyvodilo se z toho, že Bůh není. Asi bude třeba jak to nebe, tak i peklo situovat někam jinam.

Druhý den se loučili s Klaudií; je v Madrytu naposled a pozítří má odletět do Mexika. Nalila do sklenic víno, přeptala se, co ho vlastně do Zelova přivedlo, jistě o tom od minulého setkání ►

přemýšlela, a Jan ve stručnosti odhalil celou tu ztracenou rodinnou historii, po níž pátrá. Přiznal svou bezradnost, neví, jak dál. Cítí se, jako by putoval po obvodu nezměrné propasti, která neposkytuje prázdnou odpověď, ani ozvěnu ne, je to šachta zapomnění. Povídali si potom o Mexiku a vůbec o Americe a cestování a taky o polské muzice a filmech. Jan se zeptal Klaudie, jestli viděla Barwy ochronne od Zanussiho

a ona, že ano, a že si z toho filmu pamatuje jednu repliku: „Jama, to po polsku jest dziura, a po japońsku góra.“ Dopili a jdou se projít. Venku vane studený vítr a mezi mraky zablikaly hvězdy. Ukázal se Měsíc jako vydutá svítivá polokoule. Klaudie zašeptá „ksieźyc“. Zní to básnicky, knížecky, a přitom polsky je to obyčejný Měsíc.

Petr Pazdera Payne, foto: Tomáš Trumpeš

RECENZE

Ježíš a mocnosti

Křesťanské svědectví v čase totalit a nefunkčních demokracií

V naší hluboce rozdělené době se i křesťané ocitají na opačných stranách politického spektra: jedni se hlásí k progresivním vizím, druzí k obraně konzervativních hodnot. Musí být evangelium opravdu spjata s jednou z těchto pozic, nebo se i uprostřed vyostřených ideologických zápasů otevírá jiná možnost, jak uvažovat o světě, moci a věrnosti Bohu?

V knize *Ježíš a mocnosti* autoři propojují biblickou reflexi a politologický vhled s vlastní zkušeností současného světa. Nevedou k jednoduchým odpovědím, ale kladou před čtenáře výzvu: nenechat evangelium spoutat ideologií a uprostřed dnešních politických zápasů znovu

objevit jeho zvláštní sílu. Tato kniha nehodlá křesťanům říkat, co si mají myslet o potratech, brexitu, Trumpovi, LGBT+, změně klimatu ani jiných kontroverzních tématech. Kniha chce ukázat na to, že v době vzestupu autoritářských režimů, v době strachu a rozkolů je Ježíš králem a jeho království zůstává předmětem svědectví a služby církve. Aby lidé přemýšleli o tom, jak se dobrat rozkvětu lidstva, i o tom, jak společně pracovat pro dobro a usilovat o mír v dnešním čase velkých politických nejistot.

Kniha začíná popisem politických otřesů a vznikajících říší. Poté v první kapitole popisuje, jak se Ježíš a jeho učedníci dostali na scénu v době největšího rozkvětu římské říše a museli se vyrovnávat s životem v tomto impériu, kde bylo křesťanství v počátcích pronásledováno. Druhá kapitola se věnuje době, kdy říše přestala být ohrožením, a naopak se stala zdrojem mnoha výhod. Církev a stát jednaly ruku v ruce. Od středověku se vztahy církve a státu tak propletly, že se s následky potýkáme dodnes. Církev se podílela na koloniálním násilí evropských impérií po celém světě. Vidíme, že křesťané se nemůžou z politiky vyvléknout. Zkrátka jednání pro Boží království je vždy s tématem politické moci spojené.

Co tedy dělat?

Křesťanské poslání nespočívá ve zbožné touze po nebi, ani v plánech, jak učinit Ježíše králem násilím na někom, kdo o to nestojí. Křesťané by spíše měli být připraveni říkat vládčům pravdu do očí, dbát o to, aby bylo zachováno právo a aby se tak naplňovala služba, kterou Bůh od vládnoucích autorit očekává. O tom je kapitola tři. Ve čtvrté kapitole je nabídnuto několik podnětů k tomu, jak by taková práce pro království mohla vypadat v praxi. Protože království Boží sice není z tohoto světa, ale rozhodně je pro tento svět.

Další kapitola se věnuje vztahu k vládním autoritám. Kdy se jim podřídit a kdy nás křesťanské svědectví vede k tomu, abychom se aktivně vzepřeli? A konečně v šesté kapitole se dobíráme vysvětlení, jak postupovat, když se vláda odvrátí od služby veřejnosti a začne se chovat jako tyranský despota. Závěrečná kapitola předkládá argumenty ve prospěch liberální demokracie. Jakkoli je to dnes trochu zprofanovaný

termín, právě slovo „liberální“ ve spojení se slovem „demokracie“ nám umožňuje žít s politickými a kulturními rozdíly. Občanskou svobodu považuje za vysokou hodnotu a zastává rovnost všech, což se projevuje hlavně ve volebním právu. Doplněná sebevědomým pluralismem není liberální demokracie ani dokonalá, ani neomylná, ale představuje takovou formu vlády, která dává nejlepší příležitost svobodně žít, milovat Boha a svého bližního.

Jak tedy shrnout tuto krátkou pouť politickou teologií? Jako křesťané jsme povoláni milovat své pravicové i levicové bližní a pracovat pro svět, kde se bude lépe žít lidem všech vyznání i bez vyznání.

Wright, N. T. – Bird, Martin F.: Ježíš a mocnosti:

Křesťanské politické svědectví v čase totalitního teroru a nefunkčních demokracií. Přel. Petr J. Vinš.

Praha, Biblion, 2025, 264 s.

Daniela Ženatá

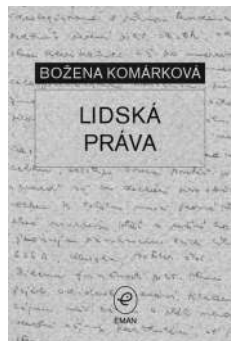
UPOUTÁVKA

Eman nově vydává dvě zajímavé knihy

Božena Komárková: Lidská práva

Od prvního vydání v Heršpicích v roce 1997 uplynulo již dostatek času a sehnat Komárkově *Lidská práva* se jevílo být nesnadným úkolem. V českém prostoru se dodnes jedná o unikátní pojetí otázky lidských práv od profesorky, filozofky a signatářky Charty 77. Součástí pojednání je také deník, který si Božena Komárková psala v nacistickém vězení ve Vratislavi, kam ji jako členku Obrany národa zavřeli. Komárková se zajímá o lidská práva v souvislosti se svobodou člověka – která jediná může být zdrojem a podmínkou nejvyšších hodnot a zároveň, která se může stát nejnebezpečnějším svodem. Totalitní systémy vnímá jako produkt civilizace, která ztratila pochopení pro transcendentní životní polohu a musela proto povýšit

zákon svého společenství na ultimátní hodnotu. Jaké místo mají pak v takovém systému lidská práva?

Komárková, B.: Lidská práva. 2. vyd. Praha, Eman, 2025, 128 s.

Nico ter Linden: Země pod duhou

Dětských biblí je na světě nemálo. Leckteré přitáhnou ilustracemi spíš než obsahem. Tato je jiná. Nedostaneme se sice v biblickém vyprávění až k Pánu Ježíši, vlastně se rámcem stane Tóra – pět knih Mojžíšových. Ale o vrchol biblické víry nás Nico ter Linden nepřipraví. Biblické svědectví je přece o Hospodinu Jediném a o lásce – Jeho k nám a naší k Němu: Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem, vším, čím jsi, i vším, co máš. Tak nějak to vypráví strejda Ben Tobiaši a Judit a jejich rozhovory nejednou odhalí krásné poselství, které pochopí i desetileté dítě.

Linden, N. ter: Země pod duhou. Vyprávění o stvoření, praotcích a vyvedení z Egypta. 2. vyd. Praha, Eman 2025, 240 s.

Martin Sabo

DOPISY ČTENÁŘŮ

Kážeme Krista (?)

Kázání je důležitou součástí evangelických bohoslužebných shromáždění. K českému slovesu kázat mohou být připojeny až dva předměty, nepřímý (kázat někomu) a přímý (kázat něco). V církevní praxi se však používá zpravidla bez předmětů. Rozumíme zpravidla, že kážeme přítomným posluchačům. Jak je to však s přímým předmětem?

Odpověď nacházím především v Pavlových epištolách: Kážeme Krista, popř. kážeme evangelium. Vděčně vzpomínám, když jako mladý jsem slyšel od emeritního profesora praktické teologie Adolfa Novotného (1891–1968, autor Biblického slovníku), že středem kázání má být Kristus. Rád vzpomínám na kázání profesora

starozákonní teologie Jana Hellera, která přinášela posluchačům zvěst o Kristu. Dnes, v době, kdy hlavně díky internetu mám možnost slyšet, případně číst kázání různých kazatelů, mám dojem, že se tento důraz ztrácívá a skutečné kázání bývá nahrazováno úvahami a zamyšleními, sice zajímavými, ale nenosujícími evangelium Ježíše Krista. Přitom všichni, v církvi i mimo ni, moc potřebujeme evangelium slyšet.

Jsem vděčný za to, že i dnes, starý a nemocný, mohu příležitostně vést bohoslužby a kázat. Zda se mi daří opravdu zvěstovat Kristovo evangelium do současného, mně už poněkud vzdáleného světa, to mohou posoudit moji posluchači.

Jiří Nečas, výpomocný kazatel

Těla z mrtvých vzkříšení

Když mne před lety oslovila ředitelka domáčího hospice s nabídkou spolupráce, nekývl jsem hned. Měl jsem za sebou farářskou zkušenost s pohřby i kaplanskou zkušenost s umírajícími v nemocnici, ale tohle bylo ještě něco jiného. Někde jsem zaslechl, že s umírajícími by měl pracovat jen ten, kdo je vyrovnán s vlastní smrtelností. A tak, než jsem se do hospice vydal, ptal jsem se mnoha lidí, jak poznám, že jsem vyrovnán s vlastní smrtelností. Z těch rozhovorů mi vyplynulo, že jasné a jednoznačné měřítko, podle kterého bych mohl s jistotou poznat, že vyrovnán se smrtí jsem, asi nemáme. A tak jsem se smířil s tím, že se to ukáže, až přijde můj čas. A do hospice se dal najmout.

Po těch setkáních s umírajícími (těly) a při tom, jak vnímám i své stárnoucí tělo, myslím, že vzkříšení se nemůže týkat těla, jaké je v tom okamžiku, kdy z něj odchází život. Představa, že by měl ožít člověk (tělo) takový, jakým byl ve chvíli své smrti, je dost děsivá. Nebylo by o co stát. Vzkříšení těla z mrtvých jako pokračování dosavadního příběhu těla nedává smysl. Tak jaké vzkříšení a jaké tělo?

Při pohřbech, zvláště s otevřenou rakví, mne často napadá, že člověk (tělo), které tu leží a s nímž se loučíme, obsahuje v sobě skrytě celý čas od svého početí, od existence v těle matky až po tuhle chvíli, kdy se začíná rozpadat a obracet v prach. Jako bych v tu chvíli v jednom záblesku poznání chtěl v tomto těle vidět současně zárodek, kojence, batole, adolescenta, dospělého jedince, zralého, stárnoucího, v růstu, v plné síle, v nemoci. Všechno v jednom.

Tělo je nositelem naší celosti. Moje paměť je děravá. Ve svém jednání se někdy nepoznávám, říkám si, tohle přece nejsem já, takový sobec

nebo blbec. Něco ze svého života bych chtěl vytěsnit, vynechat, nepříčítat si. Ale všechno se děje v těle. Jedna kniha pojednávající o traumatech nese název *Tělo sčítá rány*. Nikoli vědomí či duše, ale tělo je věrnou kronikou našeho života. V těle se vše, co jsme, spojuje v jeden celek. A tohoto celku se týká vzkříšení jako Boží čin. My bychom si třeba chtěli něco ze sebe vybírat podle svého přání, ale vzkříšení těla z mrtvých je Boží věc. Před Ním vyvstává všechno jako živé a On si to přebere. A dobře tak.

Tahle rubrika se jmenuje Poslední slovo. Ale pokud jde o těla z mrtvých vzkříšení, tak to naše slovo bude vždycky jen předposlední.

Pavel Pokorný, synodní senior, foto: Ben Skála

Velké návraty. (Beseda s manželi Tomášem a Danielou Bískovými, evangelická fara v Telecím, 8. 11. 2025.)

foto: ARO

Evangelický měsíčník

ČESKÝ BRATR

vydává Českobratrská církev evangelická

REDAKČNÍ RADA

Šéfredaktorka:

Adéla Rozbořilová

Jazyková redaktorka:

Ester Karásková

Členové: Pavel Hanych, Jiří

Hoblík, Jiří Hofman, Jana

Hofmanová, Ondřej Kolář, Lenka

Ridžoňová, Martin Sabo, Adam

Šůra

NA OBÁLCE

detail z interiéru evangelického kostela ve Vanovicích

foto: ARO

REDAKČNÍ UZÁVĚRKA

Uzávěrka lednového čísla

ČB 1/2026 je 21. 12. 2025.

BANKOVNÍ SPOJENÍ:

číslo účtu: 179521067/0300

IBAN: CZ93

03000000000179521067

DISTRIBUCE PRO

ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

elektronicky a ve zvukové

podobě: Diakonie ČCE,

Klimentská 18, 110 05

Praha 1, tel.: 222 316 306,

732 324 956

e-mail: szp@scps.diakonie.cz

TISKNE

OPUS v.d.i.

Janáčkovo nábřeží 1075/27

150 00 Praha 5

ČASOPIS

(ev. č. MK ČR E810), vychází 12×

ročně, jednotlivá čísla 45 Kč

roční předplatné 450 Kč

do zahraničí 1300 Kč

Informace o předplatném podá,

objednávky rozšiřuje

(i do zahraničí) redakce.

ADRESA REDAKCE

Jungmannova 9, p. p. 466,

111 21 Praha 1,

tel.: 224 999 236,

e-mail: ceskybratr@e-cirkev.cz,

Facebook: Český bratr,

instagram.com/ceskybratr

www.ceskybratr.cz

- audioverze

- řazení podle rubrik

- verze v PDF ke stažení

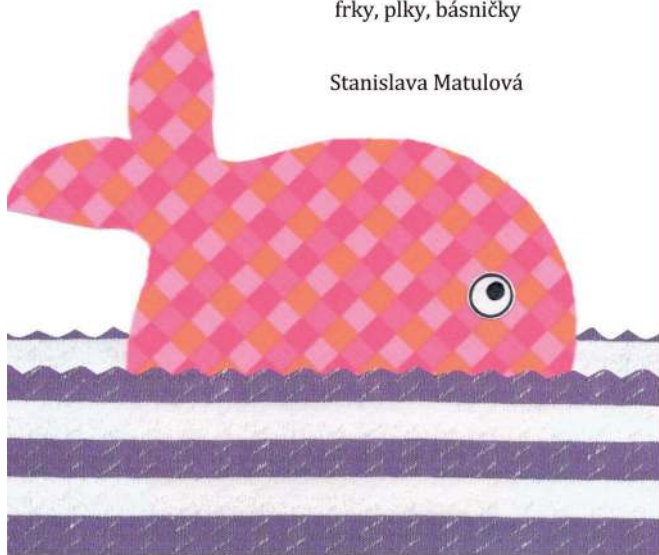
ISSN 1211-6793

V letošním roce se věnujeme tematickému cyklu s názvem Tělo a víra.

Velryba šla k doktorům

frky, plky, básničky

Stanislava Matulová

Recenze otištěna v Českém bratru č. 10/2025 na str. 48

Krásný dárek pro radost a inspiraci

Sbírka dětských básniček, jejíž obsah dobře vystihuje podtitul „frky, plky, básničky“, je určena hlavně dětem, které už dokáží samostatně číst, i když většinu vtipů pochopí i děti mladší a zasmějí se jim i dospělí. Krátké, nejčastěji čtyř až šestiřádkové, většinou rýmované dětské anekdoty s neočekávanými pointami jsou doprovázené jednoduše stylizovanými textilními obrázky. Věnují se věcem, které jsou malým čtenářům blízké – zvířata, rostliny, dětský svět, pohádky. Ve druhé polovině najdou malí čtenáři různé jazykové hříčky: básničky a říkanky na jednotlivé samohlásky, jazykolamy, hádanky. Knížka je zakončená pohádkou, která vtipně vysvětluje, kde se vzali černí mravenci.

Slevy pro sbory
aj. organizace
pracující s dětmi

Bližší informace a objednávky: www.mansol.cz/velryba

„Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechnen lid.“

Lk 1,10

**Přejeme vám, ať vás v novém
roce potkává radost i tam,
kde byste ji nečekali.**

ČESKÝ
BRATR

SVÁTEČNÍ BOHOSLUŽBY V ČESKÉ TELEVIZI

Zveme k přímým přenosům
v adventním a vánočním období

- 24. 12. 2025** Římskokatolická církev, slouží Pavel
24:00 Konzbul
(bazilika Nanebevzetí Panny Marie, Brno)
- 25. 12. 2025** Českobratrská církev evangelická, slouží
10:00 Ewa Jelinek
(evangelický Kristův kostel, Ostrava)
- 1. 1. 2026** Ekumenická novoroční slavnost, slouží
18:00 Josef Nuzík a Pavel Pokorný
(kostel Českobratrské církve evangelické, Zlín)

Všechny přenosy vysílá ČT 2. Změny programu vyhrazeny.

Přímé přenosy svátečních bohoslužeb připravuje také Český rozhlas
Vltava. Podrobný program vysílání nebyl do uzávěrky zveřejněn.